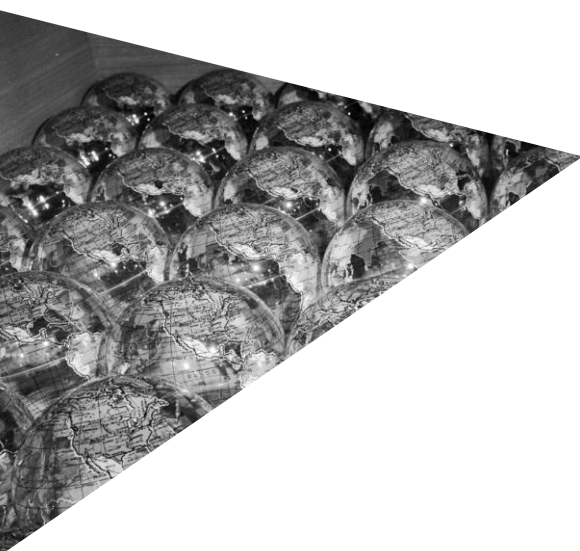

Afsluttende rapport –

Afsluttende effektevaluering af Fastholdelseskaravanen

16. november 2012

Ministeriet for Børn og Under-
visning

Indholdsfortegnelse

1.	Sammenfatning	1
1.1	Samlet konklusion	2
1.2	Anbefalinger til fremtidige indsatser	3
2.	Kort om Fastholdelseskaravanen	5
3.	Formålet med den afsluttende evaluering	6
4.	Ernst & Young's metode til løsning af evalueringsopgaven	7
4.1	Metodisk tilgang til periodevise evalueringer af Fastholdelseskaravanen	7
4.2	Metodisk tilgang til afsluttende evaluering af Fastholdelseskaravanen	8
5.	Oplevede effekter af Fastholdelseskaravanen	10
5.1	Indsatser med størst oplevet effekt	10
5.2	Udfordringer og læring	14
5.3	Konklusion vedrørende kvalitative effekter	20
6.	Evaluering af udviklingen i frafald på skolerne	22
6.1	Analyse af udviklingen i frafald	23
6.2	Analyse af frafaldet for unge af anden etnisk herkomst end dansk på landsplan	25
6.3	Konklusion vedrørende kvantitative effekter	25
7.	Kortlægning af Fastholdelseskaravanens udbredelse	27
7.1	Resultater af kortlægningen	28
7.2	Konklusion vedrørende Fastholdelseskaravanens udbredelse	31
8.	Afsluttende konklusion	32
9.	Anbefalinger til fremtidige indsatser	33
Bilag 1.	Spørgeskema til kortlægning af Fastholdelseskaravanens udbredelse	34

Afsluttende effektevaluering af Fastholdelseskaravanen

Opgaven er udført af:

Ernst & Young P/S
Gyngemose Parkvej 50
2860 Søborg
Tlf.: 35 87 22 22
Fax: 35 87 22 00
Hjemmeside: <http://www.ey.com/dk>
E-mail: ey.copenhagen@dk.ey.com
CVR-nr.: 73 31 74 28

Opgaven er udført for:

Fastholdelseskaravanen
Frederiksholms Kanal 25
1220 København K
Tlf.: 33 92 50 00
Fax: 33 92 55 47
Hjemmeside: <http://www.fastholdelseskaravanen.dk>
E-mail: preben.holm@uvm.dk
CVR-nr.: 20 45 30 44

1. Sammenfatning

Denne rapport er den afsluttende rapport, der evaluerer Fastholdelseskaravanens arbejde¹. Fastholdelseskaravanen har siden 2008 gennem en række forskellige indsatser støttet udvalgte erhvervs- og produktionsskoler i at tiltrække og fastholde elever med anden etnisk herkomst end dansk. Fastholdelseskaravanens indsats er målrettet udvalgte uddannelsesinstitutioner, som modtager økonomisk støtte samt konsulentbistand fra Fastholdelseskaravanen. Indsatsen på hver skole varer typisk omkring et år. De deltagende erhvervs- og produktionsskoler iværksætter forskellige indsatser i samarbejde og i enighed med Fastholdelseskaravanen. Ud over erhvervs- og produktionsskoler samarbejder Fastholdelseskaravanen også med Ungdommens Uddannelsesvejledning (herefter benævnt UU-vejledning).

Denne afsluttende evaluering har til formål at samle centrale temaer fra de tidligere evalueringer af Fastholdelseskaravanen, validere disse, samt identificere, hvordan temaerne reflekterer de formålsbeskrivelser, der dannede grundlag for søsættelsen af Fastholdelseskaravanen. I forlængelse heraf evaluerer vi, hvorvidt Fastholdelseskaravanen har opfyldt sine formålsbeskrivelser ud fra oplevede effekter identificeret ved tidligere evalueringer, og ved evalueringsworkshopper afholdt i forbindelse med denne afsluttende evaluering.

Herudover har denne evaluering til formål at analysere udviklingen i frafaldet for de erhvervsskoler, der har samarbejdet med Fastholdelseskaravanen i de forløbne fire år. Dette evalueres i forhold til Fastholdelseskaravanens mål om at forbedre fastholdelsen på indsatsskolerne med 20 pct.

Endelig har evalueringen til formål at kortlægge udbredelsen af Fastholdelseskaravanen i form af, hvor mange ansatte, elever og forældre der har været berørt af Fastholdelseskaravanens indsatser siden 2008.

Evalueringen baserer sig på fire datakilder:

- Tidligere perioderapporter og kvalitativt data herfra omhandlende Fastholdelseskaravanen.
- To evalueringsworkshopper, hvor konklusioner fra perioderapporterne er diskuteret og valideret.
- Kvantitative frafaldsdata for erhvervsskoler.
- Spørgeskemaundersøgelse blandt samarbejdsinstitutioner.

Hvad angår de tidligere perioderapporter, er der tale om tre perioderapporter, en fra foråret 2010, en fra efteråret 2011 og en fra foråret 2012. Her er der evalueret indsatser hos i alt 14 samarbejdsinstitutioner, hvor der er afholdt interviews med alle målgrupper, fra ledelse over ansatte (undervisere, vejledere og frivillige) til elever og forældre. Endvidere er sideløbende indsatser af mere tværgående karakter, som fx hjemmesiden www.gtulp.dk, evalueret. Til denne afsluttende evaluering er datagrundlaget fra disse rapporter samt selve rapporterne gennemgået, og centrale temaer er opstillet.

Disse centrale temaer er diskuteret og valideret på to evalueringsworkshopper med deltagelse fra samarbejdsinstitutioner. Den første workshop var for Østdanmark med deltagelse af syv personer fra fem samarbejdsinstitutioner. Den anden workshop var for Vestdanmark med deltagelse af otte

¹ Der er udarbejdet i alt fire perioderapporter og en midtvejsevaluering i løbet af projektperioden fra 2008 og frem til i dag. Første perioderapport omhandlede evaluering af Brug for alle unge, anden perioderapport omhandlede evaluering af Fastholdelseskaravanen, midtvejsevalueringen omhandlede Brug for alle unge og tredje perioderapport omhandlede Fastholdelseskaravanen. Denne fjerde perioderapport er således den tredje evalueringsrapport, der omhandler evaluering af Fastholdelseskaravanen. Den afsluttede evaluering er afgrænset til kun at omfatte Fastholdelseskaravanens arbejde, hvorfor rapporter om Brug for alle unge ikke inddrages som en del af denne evalueringsrapport.

personer fra syv samarbejdsinstitutioner. Der var deltagelse af repræsentanter fra både erhvervsskoler, UU-vejledninger samt produktionsskoler ved begge workshoper.

1.1 Samlet konklusion

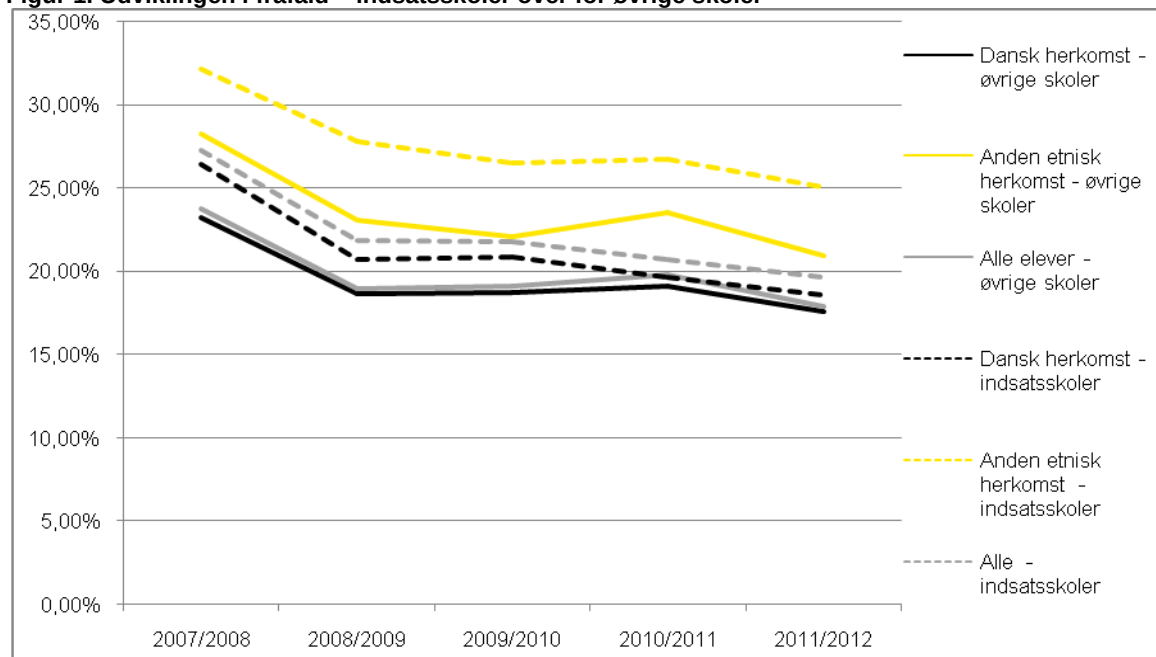
Baseret på gennemgang af de tidligere evalueringer samt de netop afholdte evalueringsworkshoper kan vi, i henhold til Fastholdelseskaravanens formål, konkludere følgende:

- Fastholdelseskaravanen har formået at tilrettelægge indsatser, der er oplevet som effektfulde i forhold til at øge de etniske minoritetsunges motivation og forudsætninger for at vælge en erhvervsfaglig uddannelse eller en erhvervsgrunduddannelse, herunder give de unge forståelse for uddannelsernes status og efterfølgende karrieremuligheder i det danske samfund.

"Det er en styrke [ved arbejdet med indsatserne], at vi kommer til at tale om elever som individuelle historier, så de ikke bare er den gruppe, der kommer ud af skolen uden at kunne læse. Fastholdelseskaravanen giver fokus på målgruppen og fokus på faglig styrkelse og social styrkelse. Men det medvirker også til, at vi arbejder bedre sammen i systemerne." (Deltager på evalueringsworkshop)

- Fastholdelseskaravanen har formået at tilrettelægge indsatser, der er oplevet som effektfulde i forhold til at øge fastholdelsen af unge med etnisk minoritetsbaggrund, der har påbegyndt en erhvervsfaglig uddannelse. Det er endvidere lykkedes for indsatsskolerne at øge fastholdelsen af de unge, der har påbegyndt en erhvervsfaglig uddannelse. Nærmere bestemt er det lykkedes at reducere frafaldet på de indsatsskoler, der er erhvervsskoler, med 28 pct. fra 2007/2008 til 2011/2012, dækkende over et faldt på 29,6 pct. for elever af dansk herkomst og 22,2 pct. for elever af anden etnisk herkomst end dansk, som det ses på nedenstående figur.
- Hermed har Fastholdelseskaravanen bidraget til at understøtte regeringens målsætning om, at henholdsvis 85 pct. og 95 pct. af en ungdomsårgang gennemfører en ungdomsuddannelse i 2010 og 2015, og at erhvervslivets behov for veluddannet arbejdskraft opfyldes.
- Således har Fastholdelseskaravanen bidraget til at opfylde erhvervslivets behov for veluddannet arbejdskraft.

Figur 1. Udviklingen i frafald – indsatsskoler over for øvrige skoler

Endvidere har Fastholdelseskaravanen indfriet sine effektmål, som defineret i tilskudsansøgningen, og har således berørt i alt 86.317 elever, 9.042 ansatte og 4.353 forældre siden 2007/2008.

I relation til Fastholdelseskaravanens delmål kan vi konkludere, at

- Fastholdelseskaravanen har tilrettelagt indsatser, der opleves som effektfulde i forhold til at opkvalificere uddannelsesinstitutionernes medarbejdere, så de kan håndtere mangfoldighed i undervisningsrummet, skabe attraktive læringsmiljøer og intensivere forældrekontakten. Særligt indsatser, som skaber grundlag for en positiv relation mellem den unge og den voksne i kraft af kompetenceudvikling, der tages i anvendelse i undervisningen og vejledningen, opleves som effektfulde for fastholdelsen. Ligeledes opleves netværksdannelse i lokalområdet som effektfuldt, særligt i forhold til håndteringen af unge, som vanskeligt kan rummes af skolerne.

"Det, vi flytter med eleverne, er via medarbejderne. Jo mere medarbejderne har været involveret, des bedre har det været. De har haft stor indflydelse på valg af indsatser, men har også selv været involveret i fx hjemmebesøg. Fordi medarbejderne har været meget med og selv prøvet det, så er de meget med i de beslutninger, vi efterfølgende træffer." (Deltager på evalueringsworkshop)

- Fastholdelseskaravanen har tilrettelagt indsatser, der opleves som effektfulde i forhold til at videreudvikle metoder og modeller, der involverer forældrene i den unges uddannelsesforløb. Dette er oplevet som et særligt effektivt redskab til at tilpasse indsatserne til målgruppen uden at stigmatisere denne, hvilket opleves som afgørende for at opnå en fastholdelseseffekt.

"Det har altid været en positiv oplevelse for forældrene, at vi kommer og vil gøre så meget for deres barn. Og faglærerne har fået en forståelse for, hvorfor det er svært for eleverne." (Deltager på evalueringsworkshop)

- Fastholdelseskaravanen har tilrettelagt indsatser, der opleves som effektfulde i forhold til at udvikle metoder og værktøjer, der giver de unge med anden etnisk baggrund end dansk en reel oplevelse af, at de er ønsket og velkomne i de erhvervsfaglige uddannelser og på arbejdsmarkedet. Særligt indsatser, der understøtter skabelsen af fællesskab og faglig identitet, især ved at arbejde med sprog, opleves som effektfulde i forhold til fastholdelsen.

"I fremtiden vil vi fokusere på fagligheden. At vi finder ud af at løfte dem fagligt, ellers giver det ikke mening. At give de unge en faglig identitet. At de er i et miljø, hvor de kan lære, og at vi bruger teknikker, der understøtter dem. Hvad har den enkelte elev brug for – det skal vi have fokus på. Vi skal få dem på et så højt fagligt niveau som muligt." (Deltager på evalueringsworkshop)

1.2 anbefalinger til fremtidige indsatser

Tidligere evalueringer samt de netop afholdte evalueringsworkshopper har givet anledning til følgende anbefalinger til videreførelse og tilrettelæggelse af fremtidige indsatser.

- Det anbefales, at der i fremtiden søsættes lignende indsatser med fokus på virkemidler som kompetenceudvikling af lærere, forældrekontakt samt sprog, herunder fortsat fokus på frafaldet hos etniske minoritetsunge.
- I tillæg hertil anbefales det, at der lægges særlig fokus på målgruppekendskab i tilrettelæggelsen af fremtidige indsatser, og at det fortsat prioriteres at skabe tæt forældrekontakt.
- Det anbefales endvidere, at fremtidige indsatsers målgruppe defineres ud fra kendskab til målgruppens sociale og kognitive udfordringer og behov frem for udelukkende at tage udsping i etnicitet. Dog tyder frafaldsstatistikkerne jf. figur 1 på, at målgruppen for en fremtidig indsats fortsat vil være overrepræsenteret af unge med en anden etnisk baggrund end dansk.

"Jeg tror, at gruppen af etniske elever efterhånden er ved at blive så bred, så der kommer andre grupper, vi skal gøre en indsats for, fx de meget svage danske elever. Der er også meget svage etniske ele-

ver, men der er også mange andre, der begynder at fungere rigtig godt.” (Deltager på evalueringsworkshop)

- Ydermere anbefales, at der i fremtidige indsatser prioriteres en bred og tidlig inddragelse af så mange ansatte som muligt på samarbejdsinstitutionerne *samt en klar prioritering fra ledelsens side, fx ved udmøntning i skolernes handlingsplaner for øget gennemførelse.*

”Det er kun dem, der har været på kursus, der faktisk kan implementere det. Ejerskabet er svært at sprede. Der skal være nogle, der holder folk fast. Enten en leder, der siger, at vi skal bruge det her og tilrettelægge undervisningen efter det. Eller også skal alle undervisere have været på kursus, så man holder hinanden fast på det og deler materiale. Så er det ikke så nødvendigt, at lederen går ind og holder øje.” (Deltager på evalueringsworkshop)

- Endelig anbefales, at der i fremtidige indsatser lægges vægt på etableringen af et øget samarbejde på tværs af systemet, dvs. mellem skoler, UU-vejledninger og kommuner herunder jobcentre, som indsatsskoler kan benytte sig af, hvis fastholdelsen af særligt frafaldstruede elever kompromitterer den brede fastholdelse.

2. Kort om Fastholdelseskaravanen

Fastholdelseskaravanen er forankret i Ministeriet for Børn og Undervisning.² Projektet er støttet af Den Europæiske Socialfond. Formålet med Fastholdelseskaravanen er at bidrage til, at unge med anden etnisk herkomst end dansk gennemfører en erhvervsfaglig uddannelse og dermed medvirke til, at regeringen kan leve op til målsætningen, om at 95 pct. af en ungdomsårgang i 2015 gennemfører en ungdomsuddannelse.

Baggrunden for oprettelsen af Fastholdelseskaravanen er, at unge med anden etnisk herkomst end dansk i mindre grad end etnisk danske unge gennemfører en erhvervsuddannelse. Således var frafaldet ved opstarten af Fastholdelseskaravanen dobbelt så stort for denne gruppe som frafaldet for etnisk danske elever. Den demografiske udvikling viser, at antallet af unge med anden etnisk herkomst end dansk stiger i de kommende år. Det er Fastholdelseskaravanens opgave at arbejde målrettet og strategisk med netop denne udfordring.

Fastholdelseskaravanen har igangsat en række forskellige indsatser gennem bl.a. et samarbejde med udvalgte produktionsskoler og erhvervsskoler³ samt centre for Ungdommens Uddannelsesvejledning. Indsatserne, der skal medvirke til realiseringen af 95-procent-målsætningen, er centreret omkring grundforløbet på erhvervsuddannelserne og inkluderer bl.a.:

- Etablering og udvikling af en fastholdelseskoordinatorfunktion på uddannelsesinstitutionerne med særlig sigte på fastholdelse af tosprogede unge.
- Kompetenceudvikling af undervisere med henblik på bedre tilrettelæggelse af en undervisning, hvor der tages udgangspunkt i den enkelte elevs ressourcer, forskellige forudsætninger og muligheder.
- Etablering af udvidet forældrekontakt.
- Implementering af erfaringerne fra forsøg med uddannelsesguider, så de bliver et operationelt fastholdelsesværktøj bl.a. til understøttelse af forældredialogen og kontakten.
- Etablering af lokalt forankrede rollemodelkorps.
- Udvikling af studiemiljøer med integrerede studie-/lektiecaféer.
- Netværksdannelse til formidling og forankring af 'best practice' regionalt og på landsplan blandt indsatsskolerne, fastholdelseskoordinatorerne, den udvidede forældrekontakt og de pædagogiske udviklere.⁴

Fastholdelseskaravanen er finansieret af henholdsvis statslige satspuljemidler og midler fra Den Europæiske Socialfond. I alt er der afsat 71 mio. kr. til Fastholdelseskaravanens indsatser i perioden 2008-2012, heraf udgør EU-Socialfondsdelen 47,8 mio. kr.

Denne evaluering udgør den afsluttende evaluering for Fastholdelseskaravanens arbejde siden 2008 og er en opsamling på centrale temaer, der er fremkommet ved udarbejdelsen af beretninger og valideret ved to evalueringsworkshopper.

² Projektet var oprindeligt et samarbejde mellem Undervisningsministeriet og Integrationsministeriet, men efter regerings-skiftet oktober 2011 og de dertilhørende omstruktureringer i ministerierne, er projektet nu forankret i Ministeriet for Børn og Undervisning.

³ Erhvervsskoler omfatter tekniske skoler, handelsskoler, social- og sundhedsskoler samt landbrugsskoler. Fastholdelseskaravanen har dog ikke sidstnævnte som indsatsområde.

⁴ Integrationsministeriet: Udvidet resume af projekt Fastholdelseskaravanen, EU-projektansøgning for 2008-2011

3. Formålet med den afsluttende evaluering

Denne afsluttende evaluering har til formål at samle centrale temaer fra de tidligere evalueringer af Fastholdelseskaravanen, validere disse samt identificere, hvordan temaerne reflekterer de formålsbeskrivelser, der dannede grund for søsættelsen af Fastholdelseskaravanen. Endvidere evalueres, om det er lykkedes Fastholdelseskaravanen at leve op til sit formål. Dette sker i evalueringens kvalitative del i kapitel 5. Fastholdelseskaravanens formål er oplistet i boksen nedenfor.

Boks 1. Fastholdelseskaravanens formål

Projektet Fastholdelseskaravanen har særlig sigte på unge med anden etnisk baggrund end dansk og har til formål:

- At øge de unges motivation og forudsætninger for at vælge en erhvervsfaglig uddannelse eller en erhvervsgrunduddannelse, herunder give de unge forståelse for uddannelsernes status og efterfølgende karrieremuligheder i det danske samfund.
- At øge fastholdelse af unge, der har påbegyndt en erhvervsfaglig uddannelse.
- At understøtte regeringens målsætning, om at henholdsvis 85 pct. og 95. pct. af en ungdomsårgang gennemfører en ungdomsuddannelse i år 2010 og 2015.
- At bidrage til at opfylde erhvervslivets behov for veluddannet arbejdskraft.

I den forbindelse er det væsentligt, at den unge føler sig forstået, værdsat og mødt af "betydningsfulde voksne", der engagerer den unge i samfundet på positiv vis. Dette kan styrke den unges følelse af inklusion i samfundet, og dermed kan projektet ligeledes være medvirkende til at bekæmpe yderligere marginalisering og eventuel radikalisering.

Projektet har følgende tre delmål:

- At støtte udvalgte uddannelsesinstitutioner i deres implementering af ny lovgivning på erhvervsuddannelsesområdet, således at de unge får størst muligt udbytte af undervisningsforløbet til gavn for den unge selv og erhvervslivet. Uddannelsesinstitutionerne får opkvalificeret deres medarbejdere, så de kan håndtere mangfoldighed i undervisningsrummet, skabe attraktive læringsmiljøer og intensivere forældrekontakten. Relevant netværksdannelse i lokalområdet vil styrke samarbejdet og skabe fleksibilitet til gavn for fastholdelsen af de unge.
- At videreudvikle metoder og modeller, der involverer forældrene i den unges uddannelsesforløb. Gennem dialog, hvor det tværkulturelle perspektiv inddrages, styrkes forældrenes forudsætninger for at forstå erhvervsuddannelsernes opbygning, herunder den status uddannelserne har i det danske samfund samt mulighederne for videreuddannelse og karriere.
- At udvikle metoder og værktøjer, der giver de unge med anden etnisk baggrund end dansk en reel oplevelse af, at de er ønsket og velkomne i de erhvervsfaglige uddannelser og på arbejdsmarkedet. Herunder udforme undervisningsforløb, der motiverer de unge gennem succesoplevelser samt at udvikle pædagogiske værktøjer med henblik på intensiverede læringsforløb, således at elever med manglende kompetencer fra grundskolen kan gennemføre en erhvervsfaglig uddannelse.

Endvidere har denne evaluering til formål at analysere udviklingen i frafaldet for de erhvervsskoler, der har samarbejdet med Fastholdelseskaravanen i de forløbne fire år. Dette evalueres i forhold til Fastholdelseskaravanens mål om at forbedre fastholdelsen på indsatsskolerne med 20 pct. Denne kvantitative del evalueres i kapitel 6.

Herudover har evalueringen til formål at kortlægge udbredelsen af Fastholdelseskaravanen i form af, hvor mange ansatte, elever og forældre der har været berørt af Fastholdelseskaravanens indsatser siden 2007/2008. Kortlægningen er gennemført via en spørgeskemaundersøgelse, der er foretaget blandt Fastholdelseskaravanens samarbejdsinstitutioner. Resultaterne af denne kortlægning beskrives i kapitel 7.

Hermed evaluerer vi i denne rapport, primært på baggrund af eksisterende data, om Fastholdelseskaravanen har opfyldt sit formål, og hvilken effekt det har haft, både kvantitativt og kvalitativt. På baggrund af denne evaluering opstiller vi anbefalinger til fremtidige indsatser.

4. Ernst & Young's metode til løsning af evalueringsopgaven

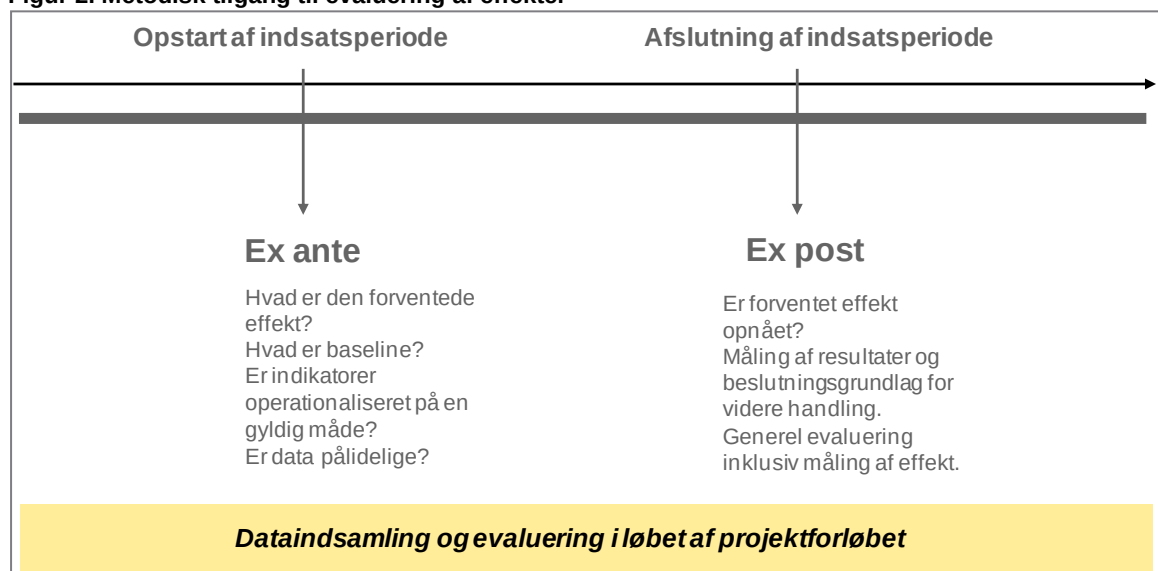
4.1 Metodisk tilgang til periodevise evalueringer af Fastholdelseskarakanten

Nedenfor præsenteres den metode, der har ligget til grund for Ernst & Young's gennemførelse af løbende, periodevise evalueringer af Fastholdelseskarakanten. Det er således den metode, der har dannet grundlag for de tidligere evalueringsrapporters resultater, som denne evaluering baserer sig på.

Evalueringerne har afdækket særligt de oplevede effekter af Fastholdelseskarakantens arbejde og, i det omfang det har været muligt, ligeledes de kvantitative effekter af arbejdet. De kvalitative effekter omfatter særligt læring og udvikling, hvorimod de kvantitative effekter særligt vedrører fastholdelse og gennemførelse.

I perioderapporterne er konkrete indsatser evalueret, hvilket forudsætter mulighed for at sammenligne en før- og eftersituation. Med udgangspunkt i en baseline kan effekterne måles, hvilket både kan gøres kvantitativt og kvalitativt. Denne tilgang er illustreret på nedenstående figur.

Figur 2. Metodisk tilgang til evaluering af effekter

Datagrundlaget for de tidligere evalueringsrapporter er både kvalitative interviews og kvantitative data. I denne rapport er der dog udtrukket nye, opdaterede kvantitative data, hvorfor det kun er den tidligere indsamlede kvalitative data, der ligger til grund for konklusioner i denne afsluttende rapport.

Der er gennemført en lang række interviews med både ledelse, lærere/vejledere og elever/forældre på 14 samarbejdsinstitutioner. Endvidere er nogle sideløbende indsatser evalueret. De kvalitative kommentarer fra interviewene er blevet anvendt til at danne overblik over forløbet og samarbejdet med Fastholdelseskarakanten, herunder hvilke aktiviteter der er blevet gennemført som led i arbejdet med den pågældende indsats. Interviewene er ligeledes blevet anvendt til at afdække de oplevede effekter af initiativerne hos de involverede parter.

I de tidligere evalueringsrapporter har der således været fokus på at evaluere konkrete indsatser med inddragelse af de centrale interessenter og berørte af disse indsatser. Endvidere er den kvantitative effekt i tidligere evalueringsrapporter evalueret for hver af de samarbejdsinstitutioner, der var en del af de enkelte evalueringer.

4.2 Metodisk tilgang til afsluttende evaluering af Fastholdelseskaravanen

Ved denne afsluttende evaluering er der ikke gennemført evalueringer af konkrete indsatser på samarbejdsinstitutioner. Fokus har i stedet været på en bredere og mere tværgående evaluering, hvor der er set på tværs af enkeltindsatser og samarbejdsinstitutioner. Det kvalitative fundament har været den solide og detaljerede kvalitative data fra foregående evalueringer, som er blevet analyseret med henblik på identifikation af generelle temaer og effekter. Ligeledes har den kvantitative evaluering i denne afsluttende evaluering ikke haft fokus på udviklingen på de enkelte samarbejdsinstitutioner, men i stedet på den generelle kvantitative udvikling hos indsatsskolerne over for gruppen af erhvervsskoler, der ikke har samarbejdet med Fastholdelseskaravanen. I tillæg hertil er der foretaget en kortlægning af Fastholdelseskaravanens udbredelse via en spørgeskemaundersøgelse.

Forskellen på de periodevise evalueringer og den afsluttende evaluering er beskrevet i nedenstående tabel.

Tabel 1. Metodisk tilgang i periodevise evalueringer over for afsluttende evaluering

Evaluerings	Data	Fokus	Metode
Periodevise evalueringer	Kvantitativt	Effekt på udvalgte samarbejdsinstitutioner	Kvantitativ analyse af udviklingen i frafald på udvalgte samarbejdsinstitutioner over for landsgennemsnit.
	Kvalitativt	Oplevet effekt af udvalgte indsatser	Interviews med interessenter og berørte af udvalgte indsatser.
Afsluttende evaluering	Kvantitativt	Generel effekt på indsatsskoler	Kvantitativ analyse af udviklingen i frafald for indsatsskolerne over for erhvervsskoler, der ikke har samarbejdet med Fastholdelseskaravanen.
	Kvalitativt	Indsatser med størst oplevet effekt samt udfordringer og læring	Kvalitativt data indsamlet i periodevise evalueringer. Evalueringsworkshopper med diskussion af centrale temaer og hypoteser udledt af kvalitativt data indsamlet i periodevise evalueringer.

Rapportens resultater baserer sig således på følgende fire kilder:

- Tidligere perioderapporter og kvalitativt data herfra.
- To evalueringsworkshopper, hvor konklusioner fra perioderapporterne er diskuteret og valideret.
- Kvantitative frafaldsdata for erhvervsskoler.
- Spørgeskemaundersøgelse blandt samarbejdsinstitutioner.

Hvad angår de tidligere perioderapporter er der konkret tale om tre perioderapporter, en fra foråret 2010, en fra efteråret 2011 og en fra foråret 2012. Til denne evaluering er data fra disse rapporter samt selve rapporterne gennemgået, og centrale temaer er opstillet.

Den kvalitative evaluering i denne rapport er baseret på konklusioner fra de foregående perioderapporter samt afholdelse af to workshopper for samarbejdsinstitutioner. Den første workshop var for Østdanmark med deltagelse af syv personer fra fem samarbejdsinstitutioner. Den anden workshop var for Vestdanmark med deltagelse af otte personer fra syv samarbejdsinstitutioner. Der var deltagelse af repræsentanter fra både erhvervsskoler, UU-vejledninger samt produktionsskoler ved begge workshopper.

På workshopperne diskuterede deltagerne en række emner, som var udvalgt på baggrund af konklusioner i de foregående perioderapporter. Der blev diskuteret følgende overordnede emner: valg og tilrettelæggelse af indsatser, målgruppen, fastholdelse og forankring. Endvidere blev der diskuteret hypoteser, ligeledes udledt på baggrund af de foregående perioderapporters konklusioner. Dette var eksempelvis hypoteser som "Indsatsernes udbredelse, forankring og effekt øges,

når alle lærere er på kursus i indsatsen”, eller ”Hvis man forsøger at fastholde nogle få, meget svage elever, kan det være på bekostning af fastholdelsen af en større del af de stærkere elever.”

Den kvantitative analyse afdækker udviklingen i frafaldet af elever på de erhvervsskoler, der har samarbejdet med Fastholdelseskaravanen med henblik på at identificere eventuelle effekter i relation til målet om at forbedre fastholdelsen. Frafaldet er opgjort for elever af dansk herkomst, elever af anden etnisk herkomst end dansk samt alle elever. Data er opgjort i to serier for hele projektperioden – en serie for indsats-skoler og en serie for landets øvrige erhvervsskoler. Hermed er det muligt at identificere effekten af Fastholdelseskaravanen i hele projektperioden for indsats-skolerne og sammenligne dette med de skoler, der ikke har deltaget.

Spørgeskemaundersøgelsen, der er gennemført med henblik på kortlægning af Fastholdelseskaravanens udbredelse, beskrives nærmere i kapitel 7 og danner ikke grundlag for vurdering af effekten af Fastholdelseskaravanen.

5. Oplevede effekter af Fastholdelseskaravanen

I det følgende samles først op på den oplevede effekt af Fastholdelseskaravanens indsatser. Herunder gennemgås samarbejdsinstitutionernes oplevelse af, hvad der kendetegner de indsatser, der har haft størst oplevet effekt.

Dernæst gennemgås mere overordnede refleksioner frembragt af samarbejdsinstitutionerne i tidligere evalueringer og ved evalueringsworkshopperne, som giver anledning til læring i forhold til, hvordan man i fremtiden kan tilrettelægge fastholdelsesindsatsen.

5.1 Indsatser med størst oplevet effekt

I hver af de tidligere perioderapporter er der gennemført kvalitative evalueringer af en lang række indsatser, og der har generelt i hele projektperioden været positive tilbagemeldinger på de indsatser, der er gennemført som led i samarbejdet med Fastholdelseskaravanen. Skolerne har i meget udbredt grad oplevet, at indsatserne kan have en fastholdende effekt. Endvidere har skolerne fundet indsatsernes fokus og indhold relevant, meningsfuldt og spændende, og mange indsatser har givet deciderede aha-oplevelser hos elever, lærere og forældre.

Boks 2. Udvalgte citater

"Det er en styrke [ved arbejdet med indsatserne], at vi kommer til at tale om elever som individuelle historier, så de ikke bare er den gruppe, der kommer ud af skolen uden at kunne læse. Fastholdelseskaravanen giver fokus på målgruppen og fokus på faglig styrkelse og social styrkelse. Men det medvirker også til, at vi arbejder bedre sammen i systemerne." (Deltager på evalueringsworkshop)

Skolerne har også fundet selve samarbejdsformen meget positiv, særligt når Fastholdelseskaravanen formår at lytte til skolens individuelle behov og tilpasse de valgte indsatser hertil. Især det, at Fastholdelseskaravanens medarbejdere selv er praktikere, der har forståelse for skolernes virkelighed og udfordringer, virker og giver lydhørhed hos skolerne. Endvidere har det været afgørende for skolerne, at Fastholdelseskaravanens medarbejdere har formået at holde skolerne fast på implementeringen af indsatserne og har haft et stort fokus på forankringen af indsatserne, så de lever videre efter projektperioden.

I de følgende afsnit gennemgås samarbejdsinstitutionernes oplevelse af, hvad der kendetegner de indsatser, der har haft størst oplevet effekt. Afslutningsvis konkluderes der på den oplevede effekt i relation til Fastholdelseskaravanens formål som opstillet i tilskudsansøgningen.

Den voksnes rolle

Relationen mellem de unge, der skal fastholdes, og de voksne der forsøger at gøre det, opleves som en afgørende faktor i indsatser, der har effekt. Dette er både i mere bred forstand, eksempelvis i forhold til underviseres evne til at tilrettelægge undervisningen, så eleverne motiveres, og mere specifikt i forhold til den konkrete relation mellem en ung og en voksen.

At dette er oplevet som afgørende for fastholdelsen af de unge og derved for effekten af de implementerede indsatser understøtter opfyldelsen af Fastholdelseskaravanens formål, om at de unge skal føle sig *"forstået, værdsat og mødt af betydningsfulde voksne", der engagerer den unge i samfundet på positiv vis.* Endvidere understøtter det formålet om at opkvalificere uddannelsesinstitutionernes medarbejdere til håndtering af mangfoldighed og skabelse af attraktive læringsmiljøer. Endelig understøtter oplevelsen af disse indsatsers effekt opfyldelsen af formålet om at *"[give] de unge med anden etnisk baggrund end dansk en reel oplevelse af, at de er ønsket og velkomne i de erhvervsfaglige uddannelser og på arbejdsmarkedet"* gennem motivation af de unge i kraft af succesoplevelser og ved brug af pædagogiske værktøjer.

I de tidligere perioderapporter er der ved evalueringen af flere indsatser givet udtryk for, at indsatser med fokus på den faglige udvikling af undervisere eller indsatser, hvor relationen mellem den

unge og den voksne er i centrum, opleves som effektfulde. Dette blev bekræftet på de afholdte evalueringsworkshopper.

Boks 3. Udvalgte citater

"Det, vi flytter med eleverne, er via medarbejderne. Jo mere medarbejderne har været involveret, des bedre har det været. De har haft stor indflydelse på valg af indsatser, men har også selv været involveret i fx hjemmebesøg. Fordi medarbejderne har været meget med og selv prøvet det, så er de meget med i de beslutninger, vi efterfølgende træffer." (Deltager på evalueringsworkshop)

"Fælles kompetenceløft for undervisere er vigtigt. Vores undervisere har mange forskellige baggrunde i uddannelse, og der er stor forskel på, hvordan man interagerer med andre mennesker. Kompetenceløft er så vigtigt for at lykkedes med at fastholde. Vi har fået et fælles sprog i forhold til, hvad man taler med eleverne om, hvor langt vi kan gå, når vi møder modstand, og hvordan vi henter hjælp udefra." (Deltager på evalueringsworkshop)

Særligt indsatser, der involverer, at eksterne konsulenter/forskere eller lignende arbejder med undervisere og vejledere på samarbejdsinstitutionerne, fremhæves som havende en stor, positiv effekt.

Boks 4. Udvalgte citater

"Fastholdelseskaravanen har tilbudt os noget, vi kunne bruge. Især kurset i gråzonesprog. Her kom en eksternt person ind, arbejdede med lærernes faglighed og tilbød metoder og nye forståelser, samtidig med at man kan tale om den konkrete elevgruppe og dens udfordringer. Lærerne får redskaber og noget at arbejde med. De lærer at se på egen praksis og ikke se på eleverne som en udfordring. De får indsigt i, hvordan de selv formidler." (Deltager på evalueringsworkshop)

"Når sparring kommer fra nogle udefra, fra eksterne, bliver det mere ok for lærerne at sige, hvad man synes er svært." (Deltager på evalueringsworkshop)

Samarbejdsinstitutionerne har generelt givet udtryk for, at det er en stor oplevelse at arbejde med eksterne konsulenter eller forskere, der superviserer underviserne, giver feedback og hjælper den enkelte underviser til at udvikle sin praksis. Endvidere har samarbejdsinstitutionerne givet udtryk for, at netop det at udvikle praksis og pædagogikken, og derved den måde undervisningen foregår på, har en effekt for fastholdelsen. Holdningen er, at det er helt centralt for fastholdelsen, at man formår at gøre det interessant at gå i skole for eleverne, og at undervisningen og underviseren således skal tilbyde eleven noget, der kan motivere eleven til at møde op.

Boks 5. Udvalgte citater

"Vi har haft en god indsats, hvor lærere og undervisere har fået supervision på eget værksted. Det har givet den bedste tilbagemelding. Det at være underviser på et produktionsskole – det kan man ikke tage en uddannelse til. Alle kommer med forskellig bagage. Men her skulle man tage pædagogisk ledelse i eget værksted og få det til at fungere. Man var leder, når man var lærer. Man skulle styre det for eleverne og nå produktionens deadline." (Deltager på evalueringsworkshop)

På et mere generelt plan bliver det både i evalueringsrapporter og de afholdte evalueringsworkshopper fremhævet, at de voksnes rolle i de unges liv er afgørende, og at det har positiv effekt på fastholdelsen, når det lykkedes at skabe en god relation den voksne og den unge imellem.

Boks 6. Udvalgte citater

"Når det lykkes er det fordi, der er nogle undervisere, der har hjertet det rette sted. De kan være et fyrtårn i deres liv, de er gode rollemodeller, der ser de unges ressourcer for første gang. Hvis du tør interagere med andre mennesker og sige ja og nej de rigtige steder – det er alfa omega." (Deltager på evalueringsworkshop)

"En stærk relation til en voksen – mentor, vejleder osv. – det rykker. Det har vi kunnet se næsten lige meget hvad. Den voksne kan guide, udvide horisonten og vejlede. Vi har haft vejledningsforløb med mentorer tilknyttet efterfølgende, der har fulgt op i op til et år. Den tætte relation er omkostningskrævende, men det er det, vi tror på." (Deltager på evalueringsworkshop)

"I Vollsmose havde de lavet et projekt, hvor de spurgte de unge mennesker, hvad der havde gjort mest indtryk i forhold til livet, skolegang osv. De nævnte i ét flæng, at det var, når der var en person, der anerkendte dem. Det var personafhængigt." (Deltager på evalueringsworkshop)

På workshopperne blev det beskrevet, at de unge bliver mødt af en lang række voksne i deres liv og skolegang, hvilket kan være vanskeligt at forholde sig til. Derfor er det afgørende for fastholdelsen i et uddannelsesforløb, at der er en gennemgående voksen person, hvor relationen til den unge fungerer.

Boks 7. Udvalgte citater

"De unge er tilknyttede mange mennesker og får for meget. De skal have tæt knytning til én voksen, der kan gøre en forskel." (Deltager på evalueringsworkshop)

"De unge møder mange forskellige personer i deres hverdag. Jobcenter, UU-vejledning, fastholdelsesvejledere osv. Det bliver voldsomt med alle disse voksne, der vil de unge det bedste. De unge kom med i et projekt [om intensiv vejledning], der var deres. De fik ejerskab, og der var voksne, som talte sammen. De unge skulle ikke fortælle deres historie til flere forskellige voksne, der ikke talte sammen. Vi var der som voksne, men det var deres projekt. Nu er de startet på ungdomsuddannelserne. De unge følte, at de efter forløbet kunne trække på de voksne. Så de blev nærmest mentorer." (Deltager på evalueringsworkshop)

Således kan det konkluderes, at det opleves at have en fastholdende effekt for de unge, at de omgives af nogle voksne, der har et højt niveau af faglighed, en bred værktøjskasse af metoder og et imødekomende og inkluderende væsen over for de unge. Ligeledes kan en stærk relation til en eller få voksne gøre en forskel for de unge.

Fællesskab, faglig identitet og sprog

Af evalueringsrapporterne og de afholdte evalueringsworkshopper har det endvidere fremgået, at særligt indsatser, der sigter mod skabelsen af et fællesskab, en faglig identitet samt håndterer elevernes sproglige udfordring, gør en positiv forskel for fastholdelsen. Disse tre elementer hænger ofte sammen – der bliver skabt et fællesskab i klasseværelset, der giver eleverne mod på at tilegne sig en faglig identitet. I tilegnelsen af den faglige identitet spiller sproget en afgørende rolle, idet det er en forudsætning, at eleverne er i stand til at læse fagbøger og tale deres fagsprog.

Oplevelsen af disse indsatsers positive effekt for fastholdelsen understøtter ligeledes opfyldelsen af Fastholdelseskarakternens formål, særligt i relation til håndtering af mangfoldighed i undervisningsrummet, skabelsen af attraktive læringsmiljøer samt motivation af de unge gennem succesoplevelser.

Det kan være mange forskellige indsatser, der bidrager til denne effekt. Fx kan gråzonesprog bidrage til, at eleverne forstår og tilegner sig fagudtryk og herved opnår en faglig identitet. Til det sociale fællesskab kan det være indsatser, der giver eleverne et sammenhold i undervisningen, fx idræt og trivsel, eller indsatser som fx introduktionsforløb eller intensive lærings- eller vejledningsforløb, der forsøger at knytte eleverne tættere til skolen, lærerne og hinanden. Oplevelsen er, at elevernes sociale sammenhold, som skabes i og omkring klasseværelset, kan virke fastholdende.

Boks 8. Udvalgte citater

"Der skal skabes et fællesskab de unge imellem. Og det skal knyttes op til en faglig fællesskabsfølelse, ikke kun til en person. Man får en faglig identitet og tilhører en faglighed." (Deltager på evalueringsworkshop)

Endvidere er der indsatser, der direkte målretter sig tilegnelsen af en faglig identitet, hvor grundlaget er tankegangen om, at "virkeligheden virker". Her er undervisning praksisnært og kan fx involvere besøg hos virksomheder og praktikforløb eller have fokus på innovation.

Boks 9. Udvalgte citater

"Praktikken virker. Man får en tilknytning til praktikstedet. Det har ført til lovning om lærepladser. Og efter tre uger kan man få en udtalelse, man kan lægge til sit CV. Det gør fantastisk meget for de her unge at have papir på, at de er gode nok. Det er uformelle kompetencer, der ikke kun er et karakterbevis. (Deltager på evalueringsworkshop)

Sproget er dog ofte en barriere i forhold til at tilegne sig fagkundskaber, faglig identitet og i praksis klare sig godt på en praktikplads. Dette er ikke kun en udfordring for tosprogede elever, men også i høj grad for danske elever, der ikke har de kompetencer, det kræver at læse og forstå en fagbog, som de typisk er udformet i dag.

Boks 10. Udvalgte citater

"Vi har fagbøger, der er komplet uforståelige. Og så er det svært at klare sig godt, for man føler sig dum, hvis man ikke fatter en brik. De har ikke strategier til faglig læsning." (Deltager på evalueringsworkshop)

"Det er sproget, der tit er et problem. Hvis folkeskolen ikke får fat i skolesproget, så er man hægtet af, når man skal videre." (Deltager på evalueringsworkshop)

Oplevelsen er, at den fastholdende effekt af denne type indsatser ligger i, at eleverne opnår en faglig og social identitet og selvtillid, der motiverer dem til at møde op i skole. De frafaldstruede elever har ofte haft mange nederlag forbundet med skolegang, hvilket hurtigt kan få dem til at give op og falde fra. Det er således afgørende for fastholdelsen, at disse elever får succesoplevelser i skolen – både fagligt og socialt – og kan se formålet med at møde op til undervisning hver dag.

Boks 11. Udvalgte citater

"I fremtiden vil vi fokusere på fagligheden. At vi finder ud af at løfte dem fagligt, ellers giver det ikke mening. At give de unge en faglig identitet. At de er i et miljø, hvor de kan lære, og at vi bruger teknikker, der understøtter dem. Hvad har den enkelte elev brug for – det skal vi have fokus på. Vi skal få dem på et så højt fagligt niveau som muligt." (Deltager på evalueringsworkshop)

Det kan således konkluderes, at det opleves som havende en fastholdende effekt for de unge, at de indgår i et stærkt fællesskab og oplever at have en faglig identitet med den uddannelse/det fagområde, som de er en del af. En af barriererne for opnåelse af denne faglige identitet er sprog-

lige udfordringer, hvilket indsætter med fokus på sprog (fx faglig læsning eller gråzonesprog) kan være med til at nedbryde.

5.2 Udfordringer og læring

Arbejdet med Fastholdelseskaravanens indsatser har medvirket til, at samarbejdsinstitutionerne har fået mulighed for i højere grad at prioritere arbejdet med fastholdelsen af især unge med anden etnisk herkomst end dansk. Der har været omfattende indsatser på mange institutioner, og indsatserne har involveret mange elever, ansatte og forældre. Det store arbejde har undervejs givet anledning til nogle centrale refleksioner på samarbejdsinstitutionerne, som er beskrevet i tidligere evalueringsrapporter, og som også kom til udtryk på de afholdte workshops. Dette vedrører særligt håndtering af mere overordnede udfordringer i arbejdet med målgruppen, forankringen af indsatserne og fastholdelse, som giver anledning til læring i forhold til, hvordan man i fremtiden kan tilrettelægge fastholdelsesindsatsen. Endvidere understøtter disse udfordringer relevansen af Fastholdelseskaravanens formål. Udfordringer og læring gennemgås i de følgende tre afsnit.

Tilpasning til målgruppen versus stigmatisering

De tidligere evalueringer samt de afholdte evalueringsworkshops har vist, at det er afgørende for indsatsernes succes, at skolerne formår at balancere hensynet til at tilpasse indsatserne til målgruppen over for hensynet til, at målgruppen ikke stigmatiseres og oplever, at de er særligt problematiske i forhold til andre unge. Her har særligt virkemidlerne rollemøder og forældre-samarbejde i form af hjemmebesøg vist sig effektfulde. Denne oplevelse af effekt understøtter opfyldelsen af Fastholdelseskaravanens formål om at intensivere forældrekontakten og igennem dialog med inddragelse af det tværkulturelle perspektiv styrke forældrenes forudsætninger for at forstå erhvervsuddannelsernes opbygning.

Af Fastholdelseskaravanens tilskudsansøgning fremgår det, at *"I forhold til indsats på den enkelte skole vil indsatsen gælde alle unge, der vurderes at have behov, og som kan profitere af indsatsen. Der vil ikke i gennemførelsesfasen blive skelnet mellem unge med indvandrerbaggrund og etnisk danske unge. Dette vil kun ske under udviklingen af initiativerne og indsatsen. Det er kun ved udvælgelse af skolen og ved udvikling af aktiviteter, det etniske perspektiv er altafgørende."* Vi har dog oplevet, at denne skelnen i indsatsernes målgruppe fra udviklingsfasen til gennemførelsesfasen er svær at håndtere for samarbejdsinstitutionerne i praksis.

Siden 2008 har Ernst & Young således oplevet, at der er sket et skift i, hvordan samarbejdsinstitutionerne har håndteret målgruppeproblematikken. I begyndelsen af perioden var der et klart fokus på, at unge med anden etnisk herkomst end dansk var målgruppe for indsatserne. I de seneste år har vi dog oplevet, at dette er skiftet, idet flere og flere giver udtryk for, at det i selve gennemførelsen af indsatserne ikke giver mening at tale om denne målgruppe isoleret set. Eksempelvis kan det give mere mening at se på, hvilke elever der har særligt brug for hjælp, uanset etnicitet. Dette er ikke et udtryk for, at det ikke er relevant at være opmærksom på udfordringerne for gruppen af elever af anden etnisk herkomst end dansk, der fortsat har et større frafald end de etnisk danske elever. Det er blot et udtryk for, at skolerne har oplevet, at indsatserne har haft størst effekt, også for elever af anden etnisk herkomst end dansk, når indsatserne målrettes de elever, der har det største behov for en fastholdende indsats og tilpasses dette specifikke behov – uanset etnicitet.

Boks 12. Udvalgte citater

"Jeg tror, at gruppen af etniske elever efterhånden er ved at blive så bred, så der kommer andre grupper, vi skal gøre en indsats for, fx de meget svage danske elever. Der er også meget svage etniske elever, men der er også mange andre, der begynder at fungere rigtig godt." (Deltager på evalueringsworkshop)

Flere samarbejdsinstitutioner målretter ikke indsatser efter etnicitet, da de oplever, at indsatserne også har en fastholdende effekt for frafaldstruede elever af dansk herkomst. Flere fremhæver, at indsatser, der vedrører sprog, og som man på forhånd har forventet rettede sig særligt mod tosprogede elever, har vist sig at have lige så stor relevans for elever af dansk herkomst. Disse elever har også vanskeligt ved at forstå og tilegne sig det fagsprog, man anvender på skolerne.

Boks 13. Udvalgte citater

"Vi har valgt at sige, at det vedrører hele klassen. Fx vedrører værkstedssprog ligeså meget de bogligt svage elever af dansk herkomst. Det er de samme problematikker for dem: gråzonesprog, uskrevne og skrevne regler." (Deltager på evalueringsworkshop)

"Vi har gennemgået alt undervisningsmateriale. De fattede ikke en pløk af det. Det er forfærdeligt for eleverne at sidde uden at fatte noget. Det er ligeså meget etniske danskere [der ikke forstår undervisningsmaterialet]." (Deltager på evalueringsworkshop)

Endvidere har nogle samarbejdsinstitutioner oplevet, at indsatser, der klart var målrettet unge med anden etnisk herkomst end dansk, havde en vis stigmatiserende effekt på de unge, der deltog.

Boks 14. Udvalgte citater

"Indsatser skal ikke være 'et særligt tilbud til os' – til en bestemt gruppe, der bliver stigmatiseret. Det skal være til unge, ikke fx etniske drenge." (Deltager på evalueringsworkshop)

"Vi har nu fået kommentaren [af unge med anden etnisk herkomst end dansk]: 'hvor er et dejligt, at det her er noget, der ikke bare er for os'. De [unge med anden etnisk herkomst end dansk] har oplevet, at de har deltaget i en masse projekter, fordi de har været et problem." (Deltager på evalueringsworkshop)

Flere workshopdeltagere oplever, at det ikke har været konstruktivt at begrunde målgruppens udfordringer i deres etnicitet men i stedet at se individuelt på, hvilke underliggende problemer de unge slås med. Dette betyder ikke, at man skal lukke øjnene for de unges udfordringer, men at man skal se videre end blot etniciteten, når man skal hjælpe dem.

Boks 15. Udvalgte citater

"Når vi har prøvet at målrette nogle indsatser mod etniske unge, har vi sagt noget om deres etnicitet, at deres problemer er forbundet med, at de er etniske. Det skal vi holde op med. Det er kognitive og sociale problemer, som vi som fagpersoner skal se bagom, ellers lykkes vi ikke." (Deltager på evalueringsworkshop)

"Der er nogle ting, der er anderledes, som man skal tage hensyn til. Men man skal ikke vade rundt i de etniske problematikker." (Deltager på evalueringsworkshop)

"Vi har nogle udfordringer med drengene. Hvis de har været uartige i skolen, er det blevet tillagt deres etnicitet i stedet for at man har været opmærksom på deres andre udfordringer under etniciteten. Så der er forsømt nogle. De gider ikke høre på, at de er problematiske, fordi de bor i Vollsmose. Vi skal nå dem individuelt." (Deltager på evalueringsworkshop)

Dette betyder dog ikke, at undervisere og vejledere skal gå på kompromis med kendskabet til den målgruppe, man arbejder med. Flere samarbejdsinstitutioner har givet udtryk for, at det har været en øjenåbner for dem at arbejde med indsatser, der skaber fokus på målgruppens særlige udfordringer.

Boks 16. Udvalgte citater

"Der skal være fokus på målgruppen, som lærere fx kan få via kurser, hvor man bliver bevidst om, hvad de kan fagligt, og hvilke muligheder man har. Det handler om mere end bare lærerpersonligheden." (Deltager på evalueringsworkshop)

"De etniske drenge har en meget lille forestilling om, hvad man kan blive uddannet til. Fx vil de være pædagog et bestemt sted, fordi det kender de. De får en øjenåbner, når de finder ud af, hvor meget man kan blive. I starten havde vi ikke helt fokus på, hvad der skete med deres forestillinger." (Deltager på evalueringsworkshop)

På workshopperne og i perioderapporter blev der fremhævet to virkemidler, som imødekommer dette dilemma: identifikation med undervisere og rollemodeller samt hjemmebesøg. Flere har oplevet, at det har en potentielt fastholdende effekt, at målgruppen kan identificere sig med fx undervisere eller rollemodeller.

Boks 17. Udvalgte citater

"Det var et must, at de unge rollemodeller selv havde gået på produktionsskole. Eleverne spurgte: hvilken produktionsskole gik du på? Eleverne skulle kunne identificere sig med rollemodellerne." (Deltager på evalueringsworkshop)

Andre workshopdeltagere fremhæver dog, at de har haft gode oplevelser med rollemodeller, der ikke nødvendigvis havde samme skolebaggrund, men hvor det virkede, at unge mødte unge, som de kunne relatere sig til.

Boks 18. Udvalgte citater

"Underviserne skal kende til de unges baggrund og kunne identificere sig med de unges barrierer. Det har været godt, at vi tænkte over, hvem der underviser. Vi har nogle af de drenge, der står helt ude på kanten. Så vi fandt undervisere, der næsten kendte det selv, og som har prøvet at komme igennem alle barrierer og bevæge sig frem. Underviseren er en, der ved, hvordan man tackler barriererne. Så kan drengene spejle sig i underviserne." (Deltager på evalueringsworkshop)

Endvidere fremhæver mange, at hjemmebesøg er afgørende i forhold til at opnå kendskab til og forståelse for målgruppen. Det har en effekt på forældresiden, hvor det øgede kendskab til skolen og til den unges uddannelsesmuligheder kan lede til større opbakning hjemmefra. Endvidere har det en effekt, at læreren får bedre forståelse af den enkelte elevs baggrund og eventuelle udfordringer, så det bliver muligt at tage individuelle hensyn til eleverne.

Boks 19. Udvalgte citater

"Stort set alle mine ansatte er akademikere og har aldrig været i den [etniske] verden. De har ikke forståelsen af, hvad det er for en verden, de etniske unge kommer fra. Forældrebesøg er grænseoverskridende, men et godt reality check. Det er fjært for mange af os. Vi kan ikke forstå, at de ikke har den opbakning, som mange af os inden for undervisningsverdenen har. Vi er nødt til at træde ind i en anden verden." (Deltager på evalueringsworkshop)

"Hjemmebesøgene har også flyttet meget. De havde en helt naturlig effekt på elever og forældre og deres samarbejde med lærerne. Men der har også været store skridt at tage for nogle af lærerne og nogle positive oplevelser. Forældrene har været overraskede over, at lærerne interesserede sig så meget for deres børn." (Deltager på evalueringsworkshop)

"På hjemmebesøg kan jeg fortælle om, hvad det fører til at gå på erhvervsskole. At det er høje uddannelser. Det kan både være at fortælle om lønnen og det at vise, hvad man laver. Så bliver forældrene stolte. Forældrene har ellers svært ved at acceptere uddannelserne." (Deltager på evalueringsworkshop)

Det kan dog være en udfordring at gennemføre hjemmebesøg. Dels er det meget tidskrævende, og dels kan det være grænseoverskridende for de lærere og vejledere, der skal gennemføre hjemmebesøg, idet angsten for at stigmatisere målgruppen kan komme på tværs.

Boks 20. Udvalgte citater

"Det har altid været en positiv oplevelse for forældrene, at vi kommer og vil gøre så meget for deres barn. Og faglærerne har fået en forståelse for, hvorfor det er svært for eleverne. Vi vil blive ved, men det er ressourcekrævende." (Deltager på evalueringsworkshop)

"Lærerne er meget samvittighedsfulde mennesker, og de er bange for at stigmatisere en gruppe. De vil gerne gøre tingene lige efter bogen. De tør ikke deltage i hjemmebesøg – de vil ikke forstyrre forældrene. Lærerne er bange for at træde nogle over tærne. De er bange for at diskriminere og for at blive oplevet som racister." (Deltager på evalueringsworkshop)

Det kan således konkluderes, at trods Fastholdelseskaravanens sigte mod særligt unge med anden etnisk baggrund, så har samarbejdspartnerne typisk gennemført indsatserne for enten alle elever eller elever med særlige behov uanset etnicitet. Det anerkendes dog, at der er en særlig udfordring hos visse elever, og at de etniske unge ofte er overrepræsenterede blandt frafaldstruede elever, hvorfor det er vigtigt at have et kendskab til målgruppen. Dette kan blandt andet opnås via hjemmebesøg.

Forankringsudfordringen

Et gennemgående tema i perioderapporter og ved de afholdte evalueringsworkshopper har været, at der er udfordringer forbundet med at forankre indsatserne. Mange indsatser er afhængige af, at der er ildsjæle og ambassadører blandt de ansatte, som holder fast i implementeringen og udbreder indsatsen på samarbejdsinstitutionen. Når indsatsmidlerne ophører, skal indsatserne bæres videre af de ansatte på samarbejdsinstitutionen. Det er ofte vanskeligt, hvis ikke alle ansatte har været direkte involveret i indsatsen, fx været på kursus, eller hvis ledelsens opbakning og prioritering mindskes.

Boks 21. Udvalgte citater

"Vi har haft rigtig god erfaring med et supervisorprojekt, hvor lærerne skulle se på egen praksis. Men efterfølgende er produktet af processen ikke nået ud til resten af lærerne. Det kan ikke baseres på de seks lærere, der har været med i projektet. Det kan ikke give ejerskab til resten." (Deltager på evalueringsworkshop)

"Der er modstand mod forandring, det løber man ind i. Fx er der vejledere, der føler, at mentorer kommer og tager deres unge fra dem. Der er en vis modstand mod at gribe tingene anderledes an og prøve noget nyt af." (Deltager på evalueringsworkshop)

At løse denne udfordring er vanskelig og ressourcekrævende. Eksempelvis kræver det store ressourcer og logistiske udfordringer at sende alle ansatte på en samarbejdsinstitution på kursus. Evalueringerne har dog vist, at forankringen ikke kommer af sig selv, og selvom ildsjælene er meget engagerede, kan de møde stor skepsis, når de kommer hjem på lærerværelset efter et kursus og fortæller om, hvad de har lært.

Boks 22. Udvalgte citater

"Det er kun dem, der har været på kursus, der faktisk kan implementere det. Ejerskabet er svært at sprede. Der skal være nogle, der holder folk fast. Enten en leder, der siger, at vi skal bruge det her og tilrettelægge undervisningen efter det. Eller også skal alle undervisere have været på kursus, så man holder hinanden fast på det og deler materiale. Så er det ikke så nødvendigt, at lederen går ind og holder øje." (Deltager på evalueringsworkshop)

Generelt peger erfaringerne på, at alle de ansatte, der skal bære indsatserne, bør involveres så tidligt og så meget som muligt. Selvom nogle får mere udbytte af eksempelvis et kursus end andre, så opnår de ansatte et fælles sprog om indsatsen, og de kan holde hinanden fast på den efterfølgende implementering.

Boks 23. Udvalgte citater

"Der var mange af sted på samme kursus. Det har virkelig betydet noget. Så det ikke bare var fem, der skulle hjem og overbevise de andre." (Deltager på evalueringsworkshop)

"Det, der sker, når man gør det for alle lærere på en gang, er, at det giver et fælles løft. De har alle fået 'buddies' i forløbet, hvor man forpligter sig til at have kollegiale sparringssamtaler om forskellige temaer. Og det skal man blive ved med fremadrettet. Det har rykket noget." (Deltager på evalueringsworkshop)

Det har dog også vist sig afgørende, at der fra ledelsens side er en klar og utvetydig opbakning til implementeringen af indsatsen, særligt efter midlernes udløb. Implementering af indsatserne kræver et stort arbejde af de ansatte, og ledelsen skal gøre det tydeligt, at der sættes pris på den ekstra indsats. Endvidere må det ikke underkendes, at implementering af en indsats også kræver ressourcer og midler, når indsatsmidlerne er udløbet, og at dette skal tænkes ind fra dag ét.

Boks 24. Udvalgte citater

"Man skal være meget strategisk helt fra starten – er det noget, vi skal prøve af, eller er det indsatser, der fra starten er strategiske på lang sigt, fx hvis de passer ind i noget, vi i forvejen arbejder med. Det er vigtigt for alle medarbejderne, at de kan se sammenhængen og ikke bare skal prøve det ene og det andet. Vi skal fra starten holde fast i forankringen, for så giver det også mere mening for den enkelte medarbejder." (Deltager på evalueringsworkshop)

"Den røde tråd [fra implementering til forankring] er så vigtig, også for at medarbejderne gider en anden gang. Hvis ikke ledelsen har det som fokus, så forsvinder det selvfølgelig. Lærerne har fokus på at levere en god faglighed. Så det er ledelsens opgave at sørge for den overordnede udvikling og forankringen af denne. Man skal forpligte sig til at tænke på forankringen." (Deltager på evalueringsworkshop)

At opnå ledelsens opbakning hænger dog også sammen med udbredelsen blandt de ansatte – jo flere ansatte indsatsen er forankret hos, desto nemmere er det at opnå og fastholde ledelsens opbakning. Hermed får implementeringen og den efterfølgende forankring, også efter at midlerne er udløbet, de bedste vilkår.

Boks 25. Udvalgte citater

"Ledelsens opmærksomhed er alfa omega. Når der ikke lige er midler fra Fastholdelseskaravanen [til vide-reførelse af indsatser], så er viljen mindre. Så skal man kunne overbevise ledelsen om, at det er vigtigt. Det er nemmere, hvis man er flere [der har været en del af indsatsen]." (Deltager på evalueringsworkshop)

"For at det skal virke, så skal man være enig i målet, og det skal give prestige at være med. Du er med der, hvor det rykker. Man skal forkæle. Det er særlige felter man arbejder med, derfor skal man være særlig opmærksom på at give feedback. Når man virkelig vil bevæge noget, så kræver det meget mere opmærksomhed. Man kan ikke bare gøre det, man gjorde i går." (Deltager på evalueringsworkshop)

Det kan således konkluderes, at samarbejdsorganisationerne har haft udfordringer ved at forankre indsatserne. Der, hvor det særligt er lykkedes, har involveringen af de ansatte været stor, og der har været et vedholdende ledelsesfokus og -prioritering af indsatserne.

Fastholdelsesdilemmaet

I de foregående perioderapporter og ved de afholdte evalueringsworkshopper er der givet udtryk for, at samarbejdsinstitutionerne ofte står i et fastholdelsesdilemma. Skolerne ønsker at gøre så meget som muligt for at opnå 95-procent-målsætningen, men de oplever samtidig, at de modtager elever, som skolerne selv oplever ikke er uddannelsesegnede, og hvor fastholdelsen af disse bliver på bekostning af fastholdelse af stærkere og uddannelsesegnede elever. Problematikken knytter sig ikke specifikt til indsatsernes målgruppe, men nærmere til skolernes udfordringer med at prioritere, hvor ressourcerne anvendes med den største fastholdelse til følge.

Boks 26. Udvalgte citater

"Man skal selvfølgelig rumme rigtig, rigtig meget. Men der er alligevel en grænse. Derfor er det lidt en vovet nogle gange med 95-procent-målsætningen. Nogle gange er det ikke det, den unge skal, når den unge er så langt fra en uddannelse. Så bliver det en yderligere marginalisering, fordi den unge ikke bliver mødt på sine reelle behov." (Deltager på evalueringsworkshop)

Netop fastholdelsen af de meget svage og måske ikke uddannelsesegnede elever, uanset etnicitet, kræver mange ressourcer, og institutionerne oplever, at de skal fastholde elever, der reelt bør varetages i et andet system. Dette dilemma kan være en barriere for indsatsernes fastholdende effekt, idet det kan medføre, at ressourcerne i implementeringen af indsatserne ikke anvendes optimalt. Det er vanskeligt for de ansatte, der implementerer indsatserne, at skulle prioritere mellem, hvem man bør fastholde, når man på samme tid er underlagt en målsætning, der reelt kræver, at alle forsøges fastholdt.

En ansat giver udtryk for dette, når talen falder på, hvad samarbejdsinstitutionen vil prioritere i fremtiden.

Boks 27. Udvalgte citater

"Vi skal være mere bevidste om at se, hvor vi kan få mere for pengene. Vi skal finde områder, hvor man med en mindre indsats kan fastholde de unge, frem for at bruge en masse ressourcer på de allersvageste. Vi skal alle prioritere og fokusere noget mere." (Deltager på evalueringsworkshop)

På evalueringsworkshoppen blev det anført, at dilemmaet kan håndteres ved bedre tværgående samarbejde i systemet, som det også beskrives i Fastholdelseskaravanens formål: *"Relevant netværksdannelse i lokalområdet vil styrke samarbejdet og skabe fleksibilitet til gavn for fastholdelsen af de unge."*

Det kan konkluderes, at det opleves som værende vanskeligt at fastholde de mest frafaldstruede unge, uanset etnicitet, da det er meget ressourcekrævende, både økonomisk og i form af kompetencer, der ikke nødvendigvis findes på de forskellige skoler.

5.3 Konklusion vedrørende kvalitative effekter

På baggrund af gennemgang af de tidligere evalueringer samt de netop afholdte evalueringsworkshopper kan vi, i henhold til Fastholdelseskaravanens formål, konkludere følgende:

- Fastholdelseskaravanen har formålet at tilrettelægge indsatser, der er oplevet som effektfulde i forhold til at øge de etniske minoritetsunges motivation og forudsætninger for at vælge en erhvervsfaglig uddannelse eller en erhvervsgrunduddannelse, herunder give de unge forståelse for uddannelsernes status og efterfølgende karrieremuligheder i det danske samfund.
- Fastholdelseskaravanen har formålet at tilrettelægge indsatser, der er oplevet som effektfulde i forhold til at øge fastholdelsen af unge, der har påbegyndt en erhvervsfaglig uddannelse.

- Hermed har Fastholdelseskaravanen bidraget til at understøtte regeringens målsætning om, at henholdsvis 85 pct. og 95 pct. af en ungdomsårgang gennemfører en ungdomsuddannelse i 2010 og 2015, og at erhvervslivets behov for veluddannet arbejdskraft opfyldes.
- Således har Fastholdelseskaravanen bidraget til at opfylde erhvervslivets behov for veluddannet arbejdskraft.

I relation til Fastholdelseskaravanens delmål kan vi konkludere, at

- Fastholdelseskaravanen har tilrettelagt indsatser, der opleves som effektfulde i forhold til at opkvalificere uddannelsesinstitutionernes medarbejdere, så de kan håndtere mangfoldighed i undervisningsrummet, skabe attraktive læringsmiljøer og intensivere forældrekontakten. Særligt indsatser, som skaber grundlag for en positiv relation mellem den unge og den voksne i kraft af kompetenceudvikling, der tages i anvendelse i undervisningen og vejledningen, opleves som effektfulde for fastholdelsen. Ligeledes opleves netværksdannelse i lokalområdet som effektivt, særligt i forhold til håndteringen af unge, som vanskeligt kan rummes af skolerne.
- Fastholdelseskaravanen har tilrettelagt indsatser, der opleves som effektfulde i forhold til at videreudvikle metoder og modeller, der involverer forældrene i den unges uddannelsesforløb. Dette er oplevet som et særligt effektivt redskab til at tilpasse indsatserne til målgruppen uden at stigmatisere denne, hvilket opleves som afgørende for at opnå en fastholdelseffekt.
- Fastholdelseskaravanen har tilrettelagt indsatser, der opleves som effektfulde i forhold til at udvikle metoder og værktøjer, der giver de unge med anden etnisk baggrund end dansk en reel oplevelse af, at de er ønsket og velkomne i de erhvervsfaglige uddannelser og på arbejdsmarkedet. Særligt indsatser, der understøtter skabelsen af fællesskab og faglig identitet, især ved at arbejde med sprog, opleves som effektfulde i forhold til fastholdelsen.

Hertil skal det tilføjes, at man i tilrettelæggelsen af fremtidige indsatser med fokus på fastholdelse skal være opmærksom på følgende udfordringer:

- Håndtering af balancen mellem tilpasning af indsatsen til den specifikke målgruppe uden stigmatisering af denne. Dette kan imødekommes ved indgående målgruppekendskab, fx ved brug af hjemmebesøg.
- Håndtering af udfordringer forbundet med forankring af indsatser. Dette kan imødekommes ved en tidlig og bred udbredelse og forankring af indsatser blandt samarbejdsinstitutionernes ansatte, fx ved at kompetenceudvikle alle ansatte frem for at satse på udbredelse via ildsjæle og ambassadører. Dette kan være på bekostning af, hvor grundigt den enkelte ansatte involveres og kompetenceudvikles, men det vurderes, at den brede forankring skaber større effekt, særligt når den kombineres med stærkt ledelsesopbakning. Et supplement hertil kan være integration af indsatsen i erhvervsskolernes handlingsplaner.
- Håndteringen af dilemmaet mellem fastholdelse af den brede elevgruppe og fastholdelse af de særligt frafaldstruede elever. Dette kan imødekommes via øget samarbejde på tværs af systemet.
- Der er stadig en udfordring, der skal løftes i forhold til etniske minoritetsunge, der trods en positiv udvikling i forhold til fastholdelse i løbet af Fastholdelseskaravanens indsatsperiode fortsat har en større frafaldsprocent end de etnisk danske unge. Derfor bør der også i fremtidige indsatser være fokus på håndtering af denne udfordring.

6. Evaluering af udviklingen i frafald på skolerne

Fastholdelseskaravanens kvantitative mål har været at forbedre fastholdelsen på indsætsskolerne med 20 pct. samlet set ved afslutningen af projektet.

Den kvantitative analyse afdækker udviklingen i frafaldet af elever på de erhvervsskoler, der har samarbejdet med Fastholdelseskaravanen med henblik på at identificere eventuelle effekter i relation til målet om at forbedre fastholdelsen. Frafaldet er opgjort for elever af dansk herkomst, elever af anden etnisk herkomst end dansk samt alle elever.

De kvantitative data er blevet trukket fra UNI-C's database på erhvervsskoleområdet, Adm-Sys|EASY-A, hvor der kvartalvist sker en opdatering af status for alle elever i Danmark, der er registreret på en erhvervsuddannelse. Til den kvantitative evaluering er anvendt følgende indikator for udviklingen i frafaldet af elever på institutionerne:

- Andelen af elever der har afbrudt en uddannelse uden omvalg tre måneder efter, de var startet på grundforløbet af en erhvervsuddannelse.

Data forefindes pr. kvartal, men idet der er store sæsonmæssige udsving i frafaldet og i det antal elever, der udgør datagrundlaget, er data opgjort pr. skoleår.

Data er opgjort i to serier for hele projektperioden – en serie for indsætsskoler og en serie for landets øvrige erhvervsskoler. Hermed er det muligt at identificere effekten af Fastholdelseskaravanen i hele projektperioden for indsætsskolerne og sammenligne dette med de skoler, der ikke har deltaget.⁵

I nedenstående tabel ses, hvilke indsætsskoler der indgår i datasættet.

Tabel 2. Indsætsskoler, der indgår i den kvantitative evaluering

Indsætsskole			
Tech College Aalborg	Herningsholm Erhvervsskole	Business College Syd	TietgenSkolen
Selandia	Handelsskolen København Nord	Hotel- og Restaurantskolen	CELF
Hansenberg	Humanica/SOPU	Aarhus Købmandsskole	Københavns Tekniske Skole
Mercantec	SOSU Syd	Niels Brock	EUC Nordvestsjælland
TEC	SOSU København/SOPU	Erhvervsskolen Nordsjælland	Aarhus Tech
Syddansk Erhvervsskole	SOSU C	Aalborg Handelsskole	SOSU Randers
Roskilde Handelsskole	SOSU Nord	SOSU Aarhus	Roskilde Tekniske Skole
Køge Handelsskole	Zealand Business College	Svendborg Erhvervsskole	

Der gennemføres ikke en kvantitativ evaluering af udviklingen i frafald for produktionsskolerne, idet der ikke forefindes frafaldsdata fra UNI-C, og idet produktionsskolerne ikke arbejder med frafaldsmål på samme vis som erhvervsskolerne. I de tidligere perioderapporter er produktionssko-

⁵ Det skal tilføjes, at indsætsskolerne har påbegyndt deres indsatser på forskellige tidspunkter i løbet af projektperioden, hvilke medfører usikkerheder i forhold til at isolere effekten, idet der vil indgå skoler i datasættet, som først har påbegyndt deres indsats i slutningen af perioden, hvorfor deres data indtil da ikke er udtryk for en effekt. Vi vurderer dog, at denne usikkerhed er lille i forhold til de usikkerheder for data, det ville medføre først at inddrage skolerne i datasættet, når deres indsatser begyndte, da data for nogle skoleår ville blive baseret på meget få skoler med stor usikkerhed til følge. Med den valgte opgørelsesmetode opnås det størst mulige datasæt, hvorfor usikkerheder forbundet med eksempelvis få elever af anden etnisk herkomst end dansk eller mange elever med ukendt status mindskes mest muligt. Hermed opnås det bredeste billede af den samlede effekt over hele projektperioden.

lernes egne udslusningsdata for de evaluerede produktionsskoler anvendt. Sammenligneligheden af denne type data, som skolerne selv har produceret, kan dog ikke sikres, hvorfor skolernes egne udslusningsstatistikker ikke anvendes i denne afsluttende evaluering. Dette skyldes, at formålet med denne afsluttende evaluering er at opnå et billede af den tværgående og længerevarende effekt af Fastholdelseskaravanen, ikke en evaluering af frafaldet på den enkelte skole.

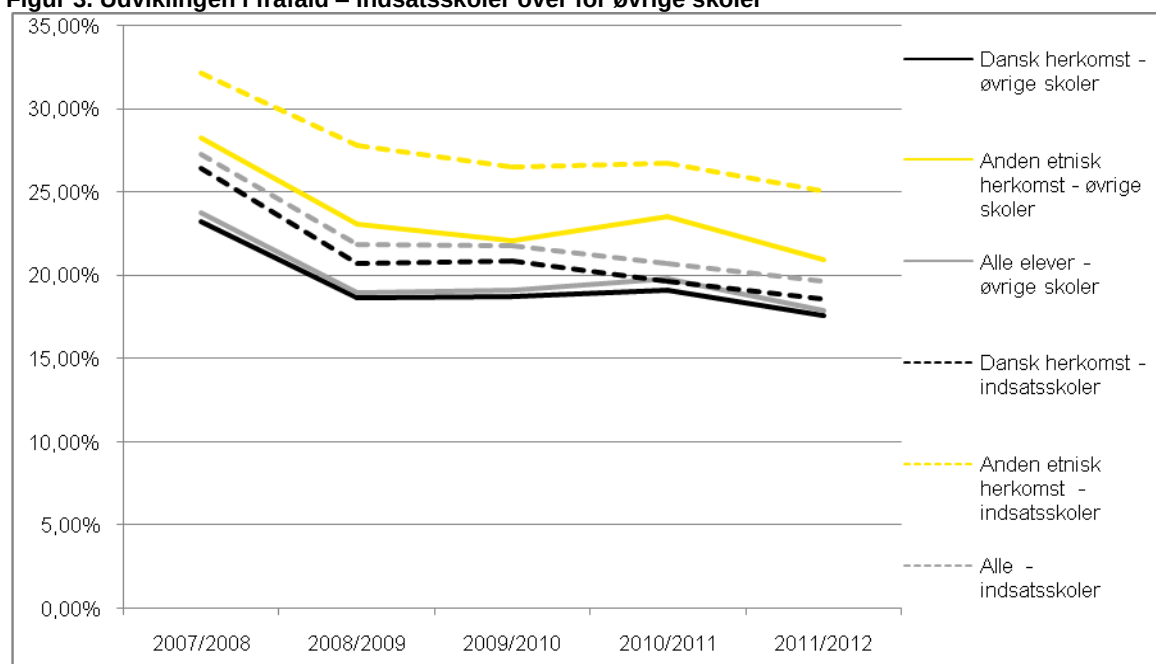
Der gennemføres ligeledes ikke en kvantitativ evaluering af andelen af unge, der optages på en ungdomsuddannelse, for de UU-vejledninger der har deltaget i Fastholdelseskaravanen, da der ikke forefindes relevant kvantitative data, fx i Ungedatabasen, for andelen af elever, der påbegynder en ungdomsuddannelse.

6.1 Analyse af udviklingen i frafald

Udviklingen i frafaldet i projektperioden fra 2007/2008 til 2011/2012 giver et positivt billede af, at det er lykkedes at nedbringe frafaldsprocenten for både indsatsskoler og øvrige erhvervsskoler, som det ses på nedenstående figur. Figuren viser udviklingen i frafaldsprocenten⁶ for både indsatsskoler (stiplede linjer) og øvrige skoler (fuldt optrukne linjer) opgjort for elever af dansk herkomst (sorte streger), elever af anden etnisk herkomst end dansk (gule streger) samt alle elever (grå streger)

Det ses af figuren, at frafaldet generelt har været faldende, dog i mindre grad i perioden 2008/2009 til 2010/2011 hvor der er svage stigninger. Fra 2010/2011 til 2011/2012 tyder det dog på, at tendensen atter er faldende.⁷

Figur 3. Udviklingen i frafald – indsatsskoler over for øvrige skoler

⁶ Antal frafaldne elever delt med alle elever.

⁷ Det skal anføres, at der er usikkerheder forbundet med tallene for skoleåret 2011/2012, idet status for en stor andel af eleverne i 1. halvår 2012 fortsat er ukendt (ca. 70 pct. for både indsatsskoler og øvrige skoler). Frafaldsprocenten kan således være højere end den viste, idet der generelt er den største frafaldsprocent i 1. halvår frem for 2. halvår, hvis man ser på data for de øvrige skoleår. Det samlede fald i frafaldsprocenten kan således reelt være lidt lavere. Usikkerheden vurderes dog ikke at kunne påvirke tallene i et sådant omfang, at der ikke længere vil være tale om et generelt fald i frafaldsprocenten, idet det samlede antal elever er markant højere i 2. halvår 2011 end i 1. halvår 2012.

På nedenstående tabel ses frafaldsprocenterne for eleverne af dansk herkomst, eleverne af anden etnisk herkomst end dansk og alle elever ved periodens start og slutning.

Tabel 3. Udviklingen i frafald – indsatsskoler over for øvrige skoler

Frafaldsprocent	2007/2008		2011/2012		Reduktion i frafald, pct.	
	Indsats-skoler	Øvrige skoler	Indsats-skoler	Øvrige skoler	Indsats-skoler	Øvrige skoler
Dansk herkomst	26,4 %	23,3 %	18,6 %	17,6 %	29,6 %	24,4 %
Anden etnisk herkomst	32,2 %	28,3 %	25,0 %	20,9 %	22,2 %	25,9 %
Alle elever	27,3 %	23,7 %	19,7 %	17,9 %	28,0 %	24,6 %

Indsatsskolerne startede projektperioden ud med en højere frafaldsprocent end de øvrige erhvervsskoler. Indsatsskolerne havde i 2007/2008 en frafaldsprocent for elever af dansk herkomst på 26,4 pct. mod 23,3 pct. hos de øvrige skoler. For elever af anden etnisk herkomst end dansk var frafaldsprocenten i 2007/2008 32,2 pct. på indsatsskolerne mod 28,3 pct. for de øvrige skoler. Ligeledes var frafaldsprocenten for alle elever 27,3 pct. på indsatsskolerne ved periodens start mod 23,7 pct. for de øvrige skoler.

Af tabellen ses det dog også, at det er lykkedes for både indsatsskolerne og de øvrige skoler at reducere frafaldet betydeligt i perioden fra 2007/2008 til 2011/2012. Indsatsskolerne kæmper dog fortsat med en højere frafaldsprocent – i 2011/2012 faldt 19,7 pct. af alle elever fra på indsatsskolerne over for 17,9 pct. på de øvrige skoler.

Indsatsskolerne er dog lykkedes med at reducere frafaldet i højere grad end de øvrige skoler. Således har indsatsskolerne i projektperioden reduceret deres frafald med 28,0 pct. for alle elever mod 24,6 pct. på de øvrige skoler. Dette dækker over en kraftig reduktion for elever med dansk herkomst på 29,6 pct. over for 24,4 pct. på de øvrige skoler, samt en mindre reduktion for elever af anden etnisk herkomst på 22,2 pct. over for 25,9 pct. på de øvrige skoler.

Samlet kan det således konkluderes, at det, hvad angår erhvervsskolerne, er lykkedes Fastholdelseskaravanen at nå sit mål – at reducere frafaldet med 20 pct. Endvidere indikerer den kvantitative analyse, at indsatsskolerne lykkes bedre med indsatsen mod frafald end de øvrige skoler, en effekt der særligt kan tilskrives det kraftige fald i frafaldsprocenten for elever af dansk herkomst på indsatsskolerne.

Der er således en indikation af, at indsatsen mod frafald ikke kun har haft en effekt for unge af anden etnisk herkomst end dansk, idet frafaldet også er reduceret betydeligt blandt eleverne af dansk herkomst.

Samtidig skal det anføres, at indsatsskolerne ikke er lykkedes bedre med at reducere frafaldet blandt elever af anden etnisk herkomst end dansk – her har de øvrige skoler reduceret frafaldet mere end indsatsskolerne. Hertil skal dog tilføjes, at indsatsskolerne har ca. dobbelt så mange elever af anden etnisk herkomst i perioden fra 2007/2008 til 2011/2012 end de øvrige skoler, hvorfor udfordringen med fastholdelse af denne gruppe må siges at have en anden karakter hos indsatsskolerne end de øvrige skoler.

Det er således lykkedes for indsatsskolerne at reducere frafaldsprocenten med mere end 20 pct. for både elever af dansk herkomst, elever af anden etnisk herkomst og alle elever.

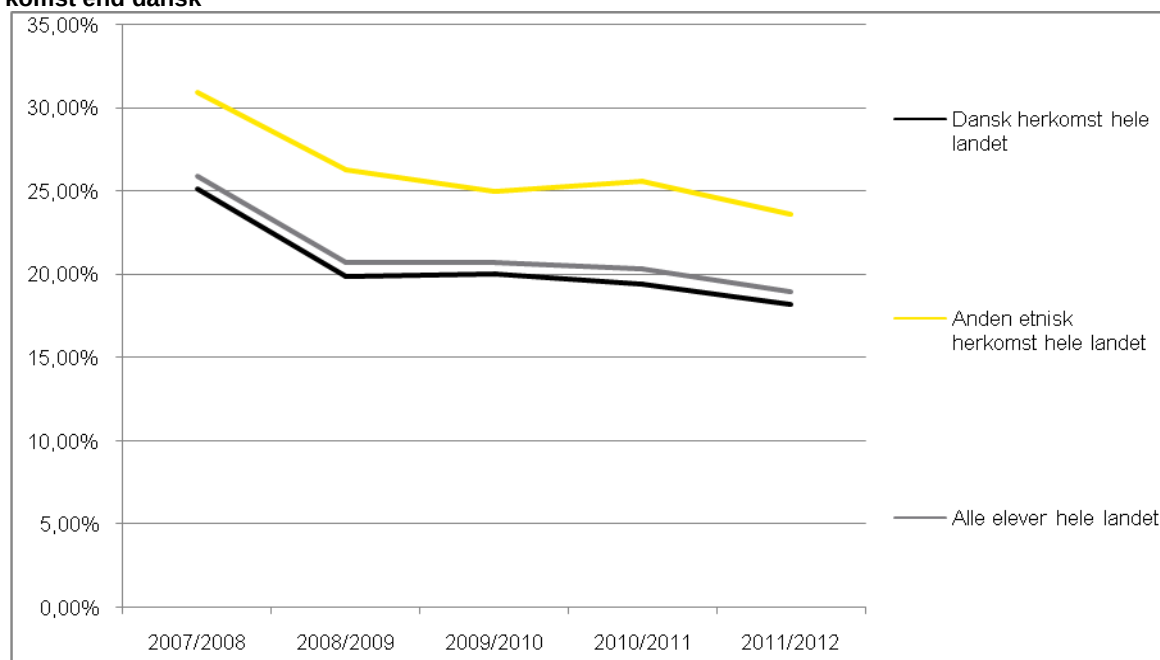
6.2 Analyse af frafaldet for unge af anden etnisk herkomst end dansk på landsplan

Nedenstående figur viser udviklingen i frafaldet for unge af anden etnisk herkomst end dansk over for frafaldet for unge af dansk herkomst på landsplan.

Det fremgår, at der stadig er en udfordring forbundet med at fastholde unge af anden etnisk herkomst end dansk. I hele perioden er frafaldet for denne gruppe højere end frafaldet blandt eleverne med dansk herkomst med ca. fem procentpoint.

På evalueringsworkshopperne blev det dog fremhævet, at udfordringerne ikke nødvendigvis rettede sig mod gruppen af elever med anden etnisk herkomst end dansk, men i stedet mod gruppen af svagere og mindre uddannelsesparate elever. Det er muligt, at der er en overrepræsentation af elever af anden etnisk herkomst end dansk i denne gruppe, men det blev understreget, at det ikke gav mening blot at se på gruppen af elever af anden etnisk herkomst end dansk, idet mange elever i denne gruppe fungerer godt og ikke bidrager til det øgede frafald. Pointen var, at det var relevant at søsætte indsatser, der imødekommer den gruppe, der har det højeste frafald, men at det ikke var konstruktivt at tilskrive frafaldet til gruppens etnicitet.

Figur 4. Udviklingen i frafald – elever med dansk herkomst over for elever med anden etnisk herkomst end dansk

6.3 Konklusion vedrørende kvantitative effekter

Først og fremmest kan det konkluderes, at det er lykkedes at reducere frafaldet på de indsatsskoler, der er erhvervsskoler, med mere en 20 pct. i perioden fra 2007/2008 til 2011/2012. Nærmere bestemt er det lykkedes at reducere frafaldet med 28 pct., dækkende over et faldt på 29,6 pct. for elever af dansk herkomst og 22,2 pct. for elever af anden etnisk herkomst end dansk.

Dermed kan det, i relation til Fastholdelseskaravanens formål, konkluderes, at:

- Det er lykkedes for indsatsskolerne at øge fastholdelsen af de unge med etnisk minoritetsbaggrund, der har påbegyndt en erhvervsfaglig uddannelse.
- Fastholdelseskaravanen hermed har bidraget til at understøtte regeringens målsætning om, at henholdsvis 85 pct. og 95 pct. af en ungdomsårgang gennemfører en ungdomsuddannelse i 2010 og 2015, og at erhvervslivets behov for veluddannet arbejdskraft opfyldes.

- Fastholdelseskaravanen således har bidraget til at opfylde erhvervslivets behov for veluddannet arbejdskraft.

Hernæst kan det tilføjes, at indsatsskolerne er lykkedes med at reducere den samlede frafaldsprocent i højere grad end de øvrige erhvervsskoler, idet indsatsskolerne i højere grad er lykkedes med at fastholde elever med dansk herkomst. Dette indikerer, at indsatsen mod frafald ikke kun har haft en effekt for unge af anden etnisk herkomst end dansk, idet frafaldet også er reduceret betydeligt blandt eleverne af dansk herkomst.

Samtidig skal det anføres, at indsatsskolerne ikke er lykkedes bedre med at reducere frafaldet blandt elever af anden etnisk herkomst end dansk – her har de øvrige skoler reduceret frafaldet mere end indsatsskolerne. Hertil skal dog tilføjes, at indsatsskolerne har ca. dobbelt så mange elever af anden etnisk herkomst i perioden fra 2007/2008 til 2011/2012 end de øvrige skoler, hvorfor udfordringen med fastholdelse af denne gruppe må siges at have en anden karakter hos indsatsskolerne end de øvrige skoler.

Herudover fremgår det af den kvantitative analyse, at der stadig er en udfordring forbundet med at fastholde unge af anden etnisk herkomst end dansk, men på evalueringsworkshopperne blev det fremhævet, at det ikke var konstruktivt at tilskrive det højere frafald etniciteten, og at man i stedet burde stille skarpt på svagere og mindre uddannelsesparate elever, uanset etnicitet.

Det bemærkes, at denne kvantitative analyse ikke måler, i hvor høj grad der er en sammenhæng mellem de indsatser, der er gennemført på indsatsskolerne, og den reduktion der er opnået i forhold til frafaldsprocenterne. Analysen viser udelukkende, at skolerne, der har gennemført indsatser med støtte fra Fastholdelseskaravanen, har reduceret deres frafald mere end de skoler, der i samme periode ikke har fået støtte fra Fastholdelseskaravanen.

7. Kortlægning af Fastholdelseskaravanens udbredelse

Som supplement til den kvalitative og kvantitative evaluering er der gennemført en kortlægning af, hvor bredt Fastholdelseskaravanen er nået ud i form af antal berøringer med ansatte og elever på ungdomsuddannelserne i løbet af projektperioden.

Kortlægningen er gennemført som et spørgeskema, der er udsendt til alle samarbejdsinstitutioner. Et eksempel på et skema findes i bilag 1. Hvert skema var tilpasset den enkelte samarbejdsinstitution med angivelse af dennes indsats. I alt er der udsendt 73 skemaer og opnået 50 besvarelser. Dette svarer til, at 80 pct. af de gennemførte indsats er kortlagt.

Spørgeskemaet bestod af separate skemaer for hver indsats, hvor samarbejdsinstitutionerne skulle udfylde, hvor mange elever, ansatte og lærere, der var blevet berørt af hver indsats, både i indsatsperioden og efter. De besvarede skemaer er valideret efterfølgende, og der er fulgt op på manglende/ufuldstændige besvarelser af Ernst & Young.

Den grundlæggende variabel i kortlægningen har været *berøring*. Dette begreb er defineret som:

- En person har deltaget i arbejdet omkring udvikling af og/eller implementering af en indsats i samarbejdsinstitutionen. Fx deltagelse i undervisning, hvor indsatsen er implementeret, deltagelse i specifikke tiltag som fx vejledning m.m.
- Berøringen skal være direkte, hvilket dog også eksempelvis indebærer, at en elev kan være berørt af indsatsen via sin lærer, som har deltaget i et kursus, og som implementerer tiltag i undervisningen.

Berøring indebærer ikke:

- De personer, der blot har kendskab til indsatsene, men som ikke har taget del i dem. Fx lærere eller elever, der har hørt andre berørte lærere og elever tale om indsatsen (fx mellem lærerne på lærerværelset eller forældre via sine børn).

Kortlægningen er derudover gennemført ud fra følgende definitioner:

- En elev/ansat/forælder kan godt indgå i opgørelsen for flere indsats og således tælles med flere gange.
- For hver indsats kan en berørt dog kun tælles én gang,
- Antallet af berørte opgøres separat for indsatsperioden (som defineret i indholdsftalen) og for en eventuelt efterfølgende periode, hvis samarbejdsinstitutionerne har videreført indsatsen på egen hånd efterfølgende.
- Kategorien ansatte dækker over ledelse, vejledere, undervisere, lærere samt frivillige.

De endelige tal for udbredelsen er beregnet på baggrund af det gennemsnitlige antal berørte for hver indsats. Der er i gennemsnit berørt 168 elever pr. indsats under indsatsperioden og 174 elever pr. indsats efter indsatsperioden. For de ansatte er der i gennemsnit berørt 22 pr. indsats under indsatsperioden og 14 pr. indsats efter indsatsperioden. For forældrene er der i gennemsnit berørt 10 forældre pr. indsats i indsatsperioden og 7 forældre pr. indsats efter indsatsperioden. Disse gennemsnit er ganget med det samlede antal indsats, der er på de samarbejdsinstitutioner, der ikke har besvaret spørgeskemaet (51 indsats) og lagt til det kortlagte antal.

7.1 Resultater af kortlægningen

Kortlægningen relaterer sig til følgende effektmål, der er fastlagt i Fastholdelseskaravanens op-rindelige tilskudsansøgning.

Boks 28. Fastholdelseskaravanens effektmål

Hvor mange deltagerforløb forventes gennemført i projektet?

- 343

Hvor mange elever forventes berørt?

- 14.722

Hvor mange ansatte forventes berørt?

- 4.058

Hvor mange forældre forventes berørt?

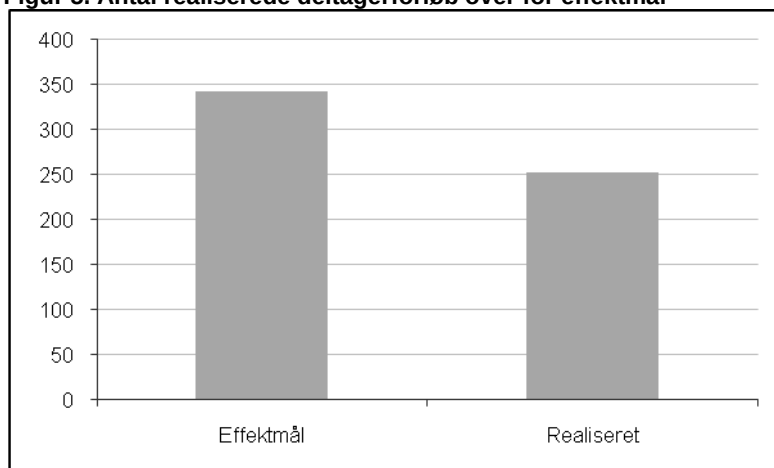
- 425

Nedenfor gennemgås kortlægnings resultater for hvert effektmål, og dette illustreres ligeledes grafisk.

Deltagerforløb svarer til de kortlagte indsatser. Vedrørende antallet af gennemførte deltagerforløb har kortlægningen vist, at:

- Der er gennemført 253 deltagerforløb. Dette er færre end det forventede antal, men det kan sandsynligvis tilskrives, at de kortlagte deltagerforløb primært er de forløb, der har været forankret hos en samarbejdsinstitution. Der har således været flere, sideløbende forløb af tværgående karakter, fx udgivelser og netværksmøder og konferencer, der ikke er kortlagt. Endvidere har det i kortlægningen vist sig, at flere separate forløb i praksis er blevet integreret til et samlet forløb. Derfor må det faktiske antal deltagerforløb forventes at være højere.

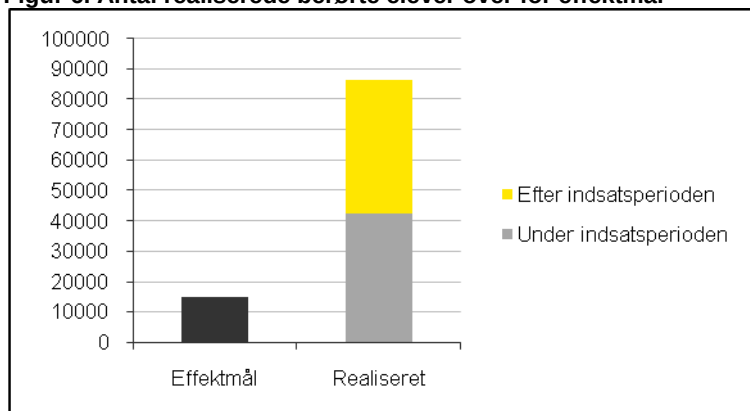
Figur 5. Antal realiserede deltagerforløb over for effektmål

Vedrørende antallet af berørte elever har kortlægningen vist, at:

- 42.418 elever er blevet berørt under indsatsernes implementering, og 43.899 elever er blevet berørt efter indsatsernes implementering. Hermed er i alt 86.317 elever blevet berørt af Fastholdelseskaravanens indsatser siden 2008. Dette er markant flere berørte elever end forventet.

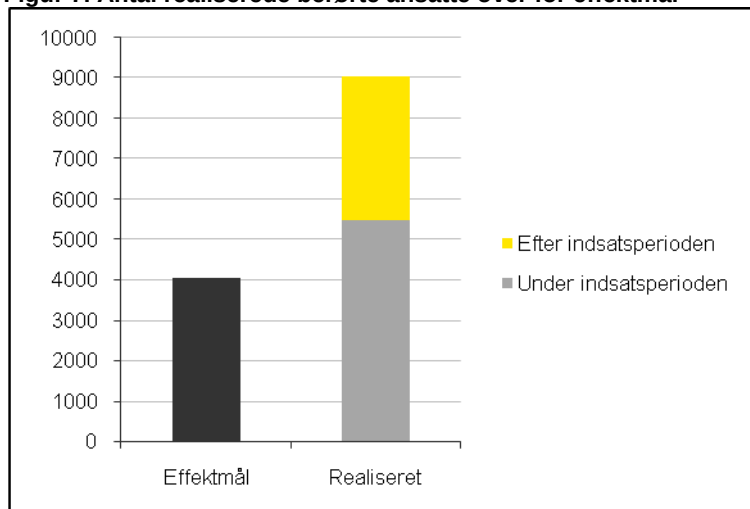
Figur 6. Antal realiserede berørte elever over for effektmål

Vedrørende antallet af berørte ansatte har kortlægningen vist, at:

- 5.466 ansatte er blevet berørt under indsatsernes implementering, og 3.576 ansatte er blevet berørt efter indsatsernes implementering. Hermed er i alt 9.042 ansatte blevet berørt af Fastholdelseskaravanens indsatser siden 2008. Dette er mere end dobbelt så mange som forventet.

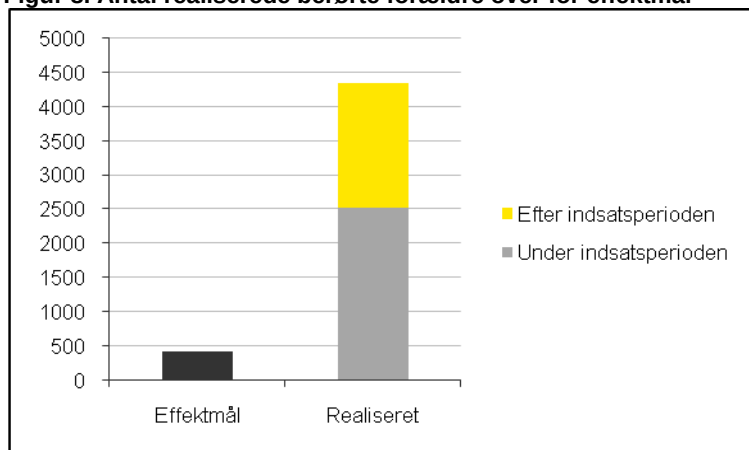
Figur 7. Antal realiserede berørte ansatte over for effektmål

Vedrørende antallet af berørte forældre har kortlægningen vist, at:

- 2.530 forældre er blevet berørt under indsatsernes implementering, og 1.824 forældre er blevet berørt efter indsatsernes implementering. Hermed er i alt 4.354 forældre blevet berørt af Fastholdelseskaravanens indsatser siden 2008. Dette er bemærkelsesværdigt flere berørte forældre end forventet.

Figur 8. Antal realiserede berørte forældre over for effektmål

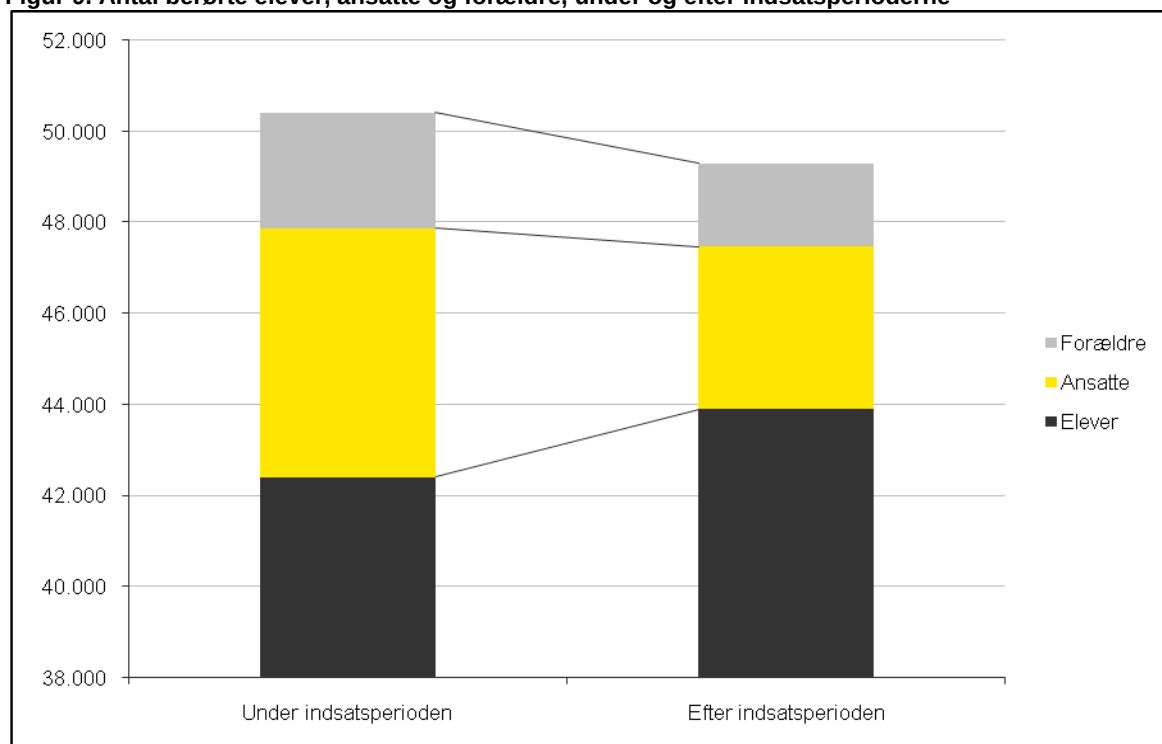
I disse opgørelser kan den samme person indgå flere gange, såfremt denne er blevet berørt af flere indsatser. Dette vurderes dog ikke at give en afgørende usikkerhed i forhold til antallet af berørte, idet dette kun kan forekomme inden for én samarbejdsinstitution, og kortlægningen er gennemført med 73 samarbejdsinstitutioner med ca. 3,5 indsatser hver i gennemsnit.

Forankring af indsatserne

Endvidere viser kortlægningen, at det er lykkedes at forankre en stor del af indsatserne på indsatsskolerne, også efter midlernes udløb. Således er antallet af berørte efter indsatsperioderne kun mindre hvad angår ansatte og forældre efter indsatsperioderne, hvorimod der er flere elever, der er berørt efter indsatsperioden end under indsatsperioden. Årsagen, til at antallet af berørte ansatte er faldet, skyldes sandsynligvis, at det efter indsatsperioden kun er relevant at berøre de ansatte (fx nye lærere på en skole), der ikke var involveret i indsatsperioden. For eleverne derimod viser tallene, at mange nye elever på institutionerne får glæde af indsatserne, også efter disse er gennemført.

At kortlægningen viser, at det er lykkedes i et vist omfang at forankre indsatserne, gør dog ikke den tidligere beskrevne forankringsudfordring mindre relevant. Antallet af berørte efter indsatsperioden skal ses i forhold til, at den efterfølgende periode generelt er længere end selve indsatsperioden, der ofte kun varer et år. Således kan en indsats, der er gennemført i skoleåret 2008/2009, efterfølgende have berørt elever i perioden fra 2009/2010 til 2011/2012, såfremt den er blevet forankret. Ud fra en antagelse om, at indsatser generelt forankres, så er det forventeligt, at antallet af berørte efter indsatsperioden er højere end under indsatsperioden. Hermed er forankringsudfordringen ikke løst, og der bør fortsat være fokus på forankringen i fremtiden, så endnu flere kan få gavn af indsatserne efter indsatsperiodens udløb.

Figur 9. Antal berørte elever, ansatte og forældre, under og efter indsatsperioderne

7.2 Konklusion vedrørende Fastholdelseskaravanens udbredelse

Samlet giver det således en indikation af, at Fastholdelseskaravanen har indfriet sine effektmål, som defineret i tilskudsansøgningen. Således har Fastholdelseskaravanen berørt i alt 86.317 elever, 9.042 ansatte og 4.354 forældre siden 2007/2008.

Særligt antallet af berørte elever er langt højere end forventet. Endvidere viser kortlægningen, at det i stort omfang er lykkedes samarbejdsinstitutionerne at forankre indsatserne, så der også er berørte elever, ansatte og forældre efter selve indsatsperiodens afslutning. Dette bidrager i høj grad til det store antal mennesker, der samlet er blevet berørt af Fastholdelseskaravanens indsatser siden 2008.

8. Afsluttende konklusion

På baggrund af gennemgang af de tidligere evalueringer samt de netop afholdte evalueringsworkshopper kan vi, i henhold til Fastholdelseskaravanens formål, konkludere følgende:

- Fastholdelseskaravanen har formået at tilrettelægge indsatser, der er oplevet som effektfulde i forhold til at øge de etniske minoritetsunges motivation og forudsætninger for at vælge en erhvervsfaglig uddannelse eller en erhvervsgrunduddannelse, herunder give de unge forståelse for uddannelsernes status og efterfølgende karrieremuligheder i det danske samfund.
- Fastholdelseskaravanen har formået at tilrettelægge indsatser, der er oplevet som effektfulde i forhold til at øge fastholdelsen af unge med etnisk minoritetsbaggrund, der har påbegyndt en erhvervsfaglig uddannelse. Det er endvidere lykkedes for indsatsskolerne at øge fastholdelsen af de unge, der har påbegyndt en erhvervsfaglig uddannelse. Nærmere bestemt er det lykkedes at reducere frafaldet på de indsatsskoler, der er erhvervsskoler, med 28 pct. fra 2007/2008 til 2011/2012, dækkende over et faldt på 29,6 pct. for elever af dansk herkomst og 22,2 pct. for elever af anden etnisk herkomst end dansk.
- Hermed har Fastholdelseskaravanen bidraget til at understøtte regeringens målsætning om, at henholdsvis 85 pct. og 95 pct. af en ungdomsårgang gennemfører en ungdomsuddannelse i 2010 og 2015, og at erhvervslivets behov for veluddannet arbejdskraft opfyldes.
- Således har Fastholdelseskaravanen bidraget til at opfylde erhvervslivets behov for veluddannet arbejdskraft.

Endvidere har Fastholdelseskaravanen indfriet sine effektmål, som defineret i tilskudsansøgningen, og har således berørt i alt 86.317 elever, 9.042 ansatte og 4.353 forældre siden 2007/2008.

I relation til Fastholdelseskaravanens delmål kan vi konkludere, at

- Fastholdelseskaravanen har tilrettelagt indsatser, der opleves som effektfulde i forhold til at opkvalificere uddannelsesinstitutionernes medarbejdere, så de kan håndtere mangfoldighed i undervisningsrummet, skabe attraktive læringsmiljøer og intensivere forældrekontakten. Særligt indsatser, som skaber grundlag for en positiv relation mellem den unge og den voksne i kraft af kompetenceudvikling, der tages i anvendelse i undervisningen og vejledningen, opleves som effektfulde for fastholdelsen. Ligeledes opleves netværksdannelse i lokalområdet som effektivt, særligt i forhold til håndteringen af unge, som vanskeligt kan rummes af skolerne.
- Fastholdelseskaravanen har tilrettelagt indsatser, der opleves som effektfulde i forhold til at videreudvikle metoder og modeller, der involverer forældrene i den unges uddannelsesforløb. Dette er oplevet som et særligt effektivt redskab til at tilpasse indsatserne til målgruppen uden at stigmatisere denne, hvilket opleves som afgørende for at opnå en fastholdelseffekt.
- Fastholdelseskaravanen har tilrettelagt indsatser, der opleves som effektfulde i forhold til at udvikle metoder og værktøjer, der giver de unge med anden etnisk baggrund end dansk en reel oplevelse af, at de er ønsket og velkomne i de erhvervsfaglige uddannelser og på arbejdsmarkedet. Særligt indsatser, der understøtter skabelsen af fællesskab og faglig identitet, især ved at arbejde med sprog, opleves som effektfulde i forhold til fastholdelsen.

9. Anbefalinger til fremtidige indsatser

Tidligere evalueringer samt de netop afholdte evalueringsworkshopper har givet anledning til følgende anbefalinger til videreførelse og tilrettelæggelse af fremtidige indsatser.

Fastholdelseskaravanens formålsbeskrivelse vurderes fortsat relevant. Således vurderede deltagerne på evalueringsworkshopperne, at de i fremtiden især ville fokusere på kompetenceudvikling af lærere, forældrekontakt, ofte i form af hjemmebesøg, samt sprog. Det er også denne type indsatser, der vurderes som mest effektfulde.

Det anbefales således, at der i fremtiden søsættes lignende indsatser med fokus på virkemidler som kompetenceudvikling af lærere, forældrekontakt samt sprog.

Der er fortsat udfordringer med frafaldet. Derfor bør det dog overvejes, om det fortsat er relevant, at indsatserne direkte målrettes gruppen af unge med anden etnisk baggrund end dansk, idet flere samarbejdsinstitutioner har givet udtryk for, at indsatserne i højere grad bør rettes mod svagere og mindre uddannelsesparate elever, uanset etnicitet. Således har samarbejdsinstitutionerne også generelt oplevet, at indsatserne også har haft stor oplevet effekt for elever af dansk herkomst. Dette er ikke et udtryk for, at det ikke er relevant at være opmærksom på udfordringerne for gruppen af elever af anden etnisk herkomst end dansk, der fortsat har et større frafald end de etnisk danske elever. Det er blot et udtryk for, at skolerne har oplevet, at indsatserne har haft størst effekt, også for elever af anden etnisk herkomst end dansk, når indsatserne målrettes de elever, der har det største behov for en fastholdende indsats og tilpasses dette specifikke behov – uanset etnicitet.

Det anbefales således, at fremtidige indsatsers målgruppe defineres ud fra kendskab til målgruppens sociale og kognitive udfordringer og behov frem for udelukkende at tage udgangspunkt i etnicitet.

Balancen mellem tilpasning af indsatsen til den specifikke målgruppe uden stigmatisering af denne kan være svær at håndtere for samarbejdsinstitutionerne. Dette kan imødekommes ved indgående målgruppekendskab, fx ved brug af hjemmebesøg.

Det anbefales således, at der fortsat lægges særligt fokus på målgruppekendskab i tilrettelæggelsen af fremtidige indsatser, og at det fortsat prioriteres at skabe tæt forældrekontakt.

Der er udfordringer forbundet med forankring af indsatser på indsatsskolerne, når Fastholdelseskaravanens midler løber ud. Dette kan imødekommes ved en tidlig og bred udbredelse og forankring af indsatser blandt samarbejdsinstitutionernes ansatte, fx ved at kompetenceudvikle alle ansatte frem for at satse på udbredelse via ildsjæle og ambassadører. Dette kan være på bekostning af, hvor grundigt den enkelte ansatte involveres og kompetenceudvikles, men det vurderes, at den brede forankring skaber større effekt, særligt når den kombineres med stærkt ledelsesopbakning.

Det anbefales således, at der i fremtidige indsatser prioriteres en bred og tidlig inddragelse af så mange ansatte som muligt på samarbejdsinstitutionerne samt en involvering af og en klar prioritering fra ledelsens side, fx ved udmøntning i skolernes handlingsplaner for øget gennemførelse.

Det kan være vanskeligt at håndtere dilemmaet mellem fastholdelse af den brede elevgruppe og fastholdelse af de særligt frafaldstruede elever. Dette kan imødekommes via øget samarbejde på tværs af systemet.

Det anbefales således, at der i fremtidige indsatser lægges vægt på etableringen af et øget samarbejde på tværs af systemet, dvs. mellem skoler, UU-vejledninger og kommuner herunder jobcentre, som indsatsskoler kan benytte sig af, hvis fastholdelsen af særligt frafaldstruede elever kompromitterer den brede fastholdelse.

Bilag 1. Spørgeskema til kortlægning af Fastholdelseskaravanens udbredelse

Mange tak fordi du vil deltage i kortlægningen af Fastholdelseskaravanen.

I det følgende findes en vejledning til spørgeskemaet samt selve skemaet. Har du spørgsmål til vejledningen eller udfyldelsen af skemaet, kontakt venligst Julie Eeg Ejrnæs, Ernst & Young, på julie.ejrnaes@dk.ey.com eller 30 78 21 30.

Vejledning

Kortlægningens formål er at kortlægge, hvor mange elever, ansatte og forældre, som er blevet berørt af Fastholdelseskaravanens indsatser. På de følgende sider finder du et skema, der skal udfyldes for hver indsats, I har gennemført. Sidst findes et par tomme skemaer til udfyldelse af indsatser, vi ikke har udfyldt på forhånd. Det kan fx være, hvis I har lavet aftale med Fastholdelseskaravanen om en indsats, der ikke fremgår af den oprindelige indholdsftale.

Kortlægningen minder om den opgørelse, I har udarbejdet i forbindelse med selvevaluering af jeres indsats. Denne kortlægning har dog et bredere sigte, og i modsætning til selvevalueringen følges der nu op på, hvor mange der har været berørte af indsatserne efter indsatsperiodens afslutning.

Nedenfor gennemgås udfyldelsen af skemaer, opgørelsen af antal elever, ansatte og forældre samt en ordliste for de begreber, som anvendes i spørgeskemaet.

Udfyldelse af skemaer

I hvert skema skal du udfylde de lysegrå felter, som vist nedenfor. Du skal udfylde et tal for, hvor mange elever, ansatte og forældre, der er blevet berørt for hver indsats, I har gennemført. Tallet skal blot være dit bedste skøn. Du kan eventuelt indhente informationer fra dine kolleger eller lignende, men der er blot tale om et skøn.

Udfyldes

Indsats: Gråzonesprog								
Indsatsperiode: 1. februar 2009 – 30. februar 2010	Status (sæt kryds) <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="text-align: center;">Gennemført</td> <td style="width: 20px; height: 15px;"></td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Delvist gennemført</td> <td style="width: 20px; height: 15px;"></td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Ikke gennemført</td> <td style="width: 20px; height: 15px;"></td> </tr> </table>	Gennemført		Delvist gennemført		Ikke gennemført		Kommentar til status: <i>(Angiv her, hvis indsatsen er fortsat efter afsluttet indsatsperiode, samt hvor længe indsatsen er fortsat. Angiv endvidere eventuelle forsinkelser/ændringer i forhold til indholdsftalen.)</i>
Gennemført								
Delvist gennemført								
Ikke gennemført								
Berørte elever								
Hvor mange elever har været i berøring med indsatsen <u>i indsatsperioden?</u>		(Indsæt tal)						
Hvor mange elever har været i berøring med indsatsen <u>efter indsatsperioden?</u>		(Indsæt tal)						
Berørte ansatte								
Hvor mange ansatte har været i berøring med indsatsen <u>i indsatsperioden?</u>		(Indsæt tal)						
Hvor mange ansatte har været i berøring med indsatsen <u>efter indsatsperioden?</u>		(Indsæt tal)						
Berørte forældre								
Hvor mange forældre har været i berøring med indsatsen <u>i indsatsperioden?</u>		(Indsæt tal)						
Hvor mange forældre har været i berøring med indsatsen <u>efter indsatsperioden?</u>		(Indsæt tal)						

Opgørelse af antal elever, ansatte og forældre

Når du opgør antallet af berørte elever, ansatte og forældre i skemaet, skal det være ud fra følgende definitioner:

- En elev/ansat/forælder kan godt indgå i opgørelsen for flere indsatser og således tælles med flere gange.
- For hver indsats kan man dog kun tælles én gang,
- Antallet af berørte opgøres separat for indsatsperioden (som defineret i indholdsftalen) og for en eventuelt efterfølgende periode, hvis I har videreført initiativet på egen hånd efterfølgende.
- Kategorien ansatte dækker over ledelse, vejledere, undervisere, lærere samt frivillige.

I forhold til opgørelserne i de udfyldte selvevalueringer skal de tal, der skal angives i denne kortlægning, forstås bredere. Eksempelvis kan en person, som beskrevet ovenfor, godt tælles med flere gange, hvis man er blevet berørt af flere indsatser.

Nedenfor ses to eksempler på opgørelse af antal elever, ansatte og forældre.

Opgørelse af antal elever, ansatte og forældre – eksempel 1

Antallet af berørte opgøres separat for indsatsperioden (som defineret i indholdsftalen) og for en eventuelt efterfølgende periode, hvis I har videreført initiativet på egen hånd efterfølgende. Eksempler på opgørelse

10 lærere har deltaget i et kursus i gråzonesprog. 9 lærere har anvendt metoderne i 3 klasser af ca. 20 elever pr. klasse i de to år, skolen har haft en aftale med Fastholdelseskaravanen. Herved er 10 lærere og 60 elever berørte i indsatsperioden.

Efter indsatsperioden er 4 lærere fortsat med at anvende metoderne i 2 klasser af ca. 20 elever. Herved er 4 lærere og 40 elever berørte efter indsatsperioden

Indsats: Gråzonesprog		
Indsatsperiode:	Status (seft kryds):	Kommentar til status:
1. februar 2009 – 30. februar 2010	Gennemført x	(Angiv her, hvis indsatsen er fortsat efter afsluttet indsatsperiode, samt hvor længe indsatsen er fortsat. Angiv endvidere eventuelle forskelligheder/ændringer i forhold til indholdsftalen.)
Berørte elever		
Hvor mange elever har været i berøring med indsatsen i indsatsperioden?		60
Hvor mange elever har været i berøring med indsatsen efter indsatsperioden?		40
Berørte ansatte		
Hvor mange ansatte har været i berøring med indsatsen i indsatsperioden?		10
Hvor mange ansatte har været i berøring med indsatsen efter indsatsperioden?		4
Berørte forældre		
Hvor mange forældre har været i berøring med indsatsen i indsatsperioden?		0
Hvor mange forældre har været i berøring med indsatsen efter indsatsperioden?		0

Opgørelse af antal elever, ansatte og forældre – eksempel 1

Skolen har afholdt en karrieredag i den periode, skolen har haft en aftale med Fastholdelseskaravanen. Her deltog 5 lærere, 4 klasser af ca. 20 elever samt 2 vejledere. Herved er **7 ansatte og 80 elever berørte af indsatsen i indsatsperioden.**

Efter indsatsperioden har skolen ikke gentaget arrangementet. Hermed er **ingen berørte efter indsatsperioden.**

Indsats: Karrieredag		
Indsatsperiode:	Status (seft kryds):	Kommentar til status:
1. februar 2009 – 30. februar 2010	Gennemført x	(Angiv her, hvis indsatsen er fortsat efter afsluttet indsatsperiode, samt hvor længe indsatsen er fortsat. Angiv endvidere eventuelle forskelligheder/ændringer i forhold til indholdsftalen.)
Berørte elever		
Hvor mange elever har været i berøring med indsatsen i indsatsperioden?		80
Hvor mange elever har været i berøring med indsatsen efter indsatsperioden?		0
Berørte ansatte		
Hvor mange ansatte har været i berøring med indsatsen i indsatsperioden?		7
Hvor mange ansatte har været i berøring med indsatsen efter indsatsperioden?		0
Berørte forældre		
Hvor mange forældre har været i berøring med indsatsen i indsatsperioden?		0
Hvor mange forældre har været i berøring med indsatsen efter indsatsperioden?		0

Ordliste

I skemaet anvender vi en række ord, som er defineret nedenfor.

Indsats: De forskellige indsatser, der er defineret i indholdsftalen og økonomiaftalen. Fx gråzonesprog.

Indsatsperiode: Den periode, hvor indsatsen udmøntes, som defineret i indholdsftalen (kan her være formuleret som 'aftaleperiode', 'programperiode' mv.). Indsatsperioden er ikke den konkrete periode, hvor den enkelte indsats er gennemført, men hele perioden for samarbejdsftalen med Fastholdelseskaravanen.

Berøring:

Berøring forstås som:

- En person har deltaget arbejdet omkring udvikling af og/eller implementering af en indsats i jeres organisation
- Fx deltagelse i undervisning, hvor indsatsen er implementeret, deltagelse i specifikke tiltag som fx vejledning m.m.
- Berøringen skal være direkte, hvilket dog også eksempelvis indebærer, at en elev kan være berørt af indsatsen via sin lærer, som har deltaget i et kursus, og som implementerer tiltag i undervisningen.

Berøring indebærer ikke:

- De personer, der blot har kendskab til indsatserne, men som ikke har taget del i dem.
- Fx lærere eller elever, der har hørt andre berørte lærere og elever tale om indsatsen (fx mellem lærerne på lærerværelset eller forældre via sine børn).

Indsats: Gråzonesprog								
Indsatsperiode: 1. februar 2009 – 30. februar 2010	Status (sæt kryds): <table border="1"> <tr> <td>Gennemført</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Delvist gennemført</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ikke gennemført</td> <td></td> </tr> </table>	Gennemført		Delvist gennemført		Ikke gennemført		Kommentar til status: <i>(Angiv her, hvis indsatsen er fortsat efter afsluttet indsatsperiode, samt hvor længe indsatsen er fortsat. Angiv endvidere eventuelle forsinkelser/ændringer i forhold til indholdsftalen.)</i>
Gennemført								
Delvist gennemført								
Ikke gennemført								
Berørte elever								
Hvor mange elever har været i berøring med indsatsen <u>i indsatsperioden?</u>	(Indsæt tal)							
Hvor mange elever har været i berøring med indsatsen <u>efter indsatsperioden?</u>	(Indsæt tal)							
Berørte ansatte								
Hvor mange ansatte har været i berøring med indsatsen <u>i indsatsperioden?</u>	(Indsæt tal)							
Hvor mange ansatte har været i berøring med indsatsen <u>efter indsatsperioden?</u>	(Indsæt tal)							
Berørte forældre								
Hvor mange forældre har været i berøring med indsatsen <u>i indsatsperioden?</u>	(Indsæt tal)							
Hvor mange forældre har været i berøring med indsatsen <u>efter indsatsperioden?</u>	(Indsæt tal)							

Indsats: (udfyld titlen på indsatsen her, hvis I har gennemført andre indsatser med Fastholdelseskarakavanen end de, der er angivet ovenfor)								
Indsatsperiode: (Udfyld indsatsens indsatsperiode fra-til)	Status (sæt kryds): <table border="1"> <tr> <td>Gennemført</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Delvist gennemført</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ikke gennemført</td> <td></td> </tr> </table>	Gennemført		Delvist gennemført		Ikke gennemført		Kommentar til status: (Angiv her, hvis indsatsen er fortsat efter afsluttet indsatsperiode, samt hvor længe indsatsen er fortsat. Angiv endvidere eventuelle forsinkelser/ændringer i forhold til indholdsftalen.)
Gennemført								
Delvist gennemført								
Ikke gennemført								
Berørte elever								
Hvor mange elever har været i berøring med indsatsen <u>i indsatsperioden?</u>	(Indsæt tal)							
Hvor mange elever har været i berøring med indsatsen <u>efter indsatsperioden?</u>	(Indsæt tal)							
Berørte ansatte								
Hvor mange ansatte har været i berøring med indsatsen <u>i indsatsperioden?</u>	(Indsæt tal)							
Hvor mange ansatte har været i berøring med indsatsen <u>efter indsatsperioden?</u>	(Indsæt tal)							
Berørte forældre								
Hvor mange forældre har været i berøring med indsatsen <u>i indsatsperioden?</u>	(Indsæt tal)							
Hvor mange forældre har været i berøring med indsatsen <u>efter indsatsperioden?</u>	(Indsæt tal)							